

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské prezenční studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Omar Sanalla

Komunikační systém sluchově postižených v České republice a
Izraeli

Praha 2012

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Vlasta Vaněčková, Ph.D.**

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies
2009 – 2012

BACHELOR THESIS

Omar Sanalla

The communication system for the hearing impaired
in the Czech Republic and Israel

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor:
PhDr. Vlasta Vaněčková, Ph.D.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 29.03.2012

Omar Sanalla

Poděkování

Rád bych poděkoval PhDr. Vlastě Vaněčkové, Ph.D za odborné vedení a cenné rady při psaní bakalářské práce.

Anotace

Cílem práce je popsat komunikační systém pro sluchově postižené lidi v České republice a Izraeli. Práce popisuje obecné pojmy hluchoty a druhy ztráty sluchu, a dává čtenáři představu o kultuře neslyšících a poskytuje kroky rozvoje vzdělávání neslyšících. Také obsahuje popis typů komunikace pro sluchově postižené a to jak v České republice také v Izraeli. Hlavním východiskem práce je Srovnání neslyšících vzdělávání v těchto zemích se všemi výhodami a nevýhodami. V závěru jsou několik rad pro zlepšení způsobů komunikace a vzdělávání neslyšících.

Klíčové pojmy

Hluchota, komunikační systém, kultura neslyšících, sluchově postižené, způsoby komunikace, vzdělávání neslyšících, ztráta sluchu.

Annotation

The aim of the thesis is to describe communication systems for hearing impaired people in Czech Republic and Israel. It describes the general concept of deafness and types of hearing loss, gives reader general idea about the deaf culture and provides the steps of development of deaf education. The thesis also includes the description of types of communication for hearing impaired both in Czech Republic and Israel. The main approach of the thesis is a comparison of deaf education in those countries with all advantages and disadvantages. As a conclusion there are some advices for improvement in communication methods and deaf education.

Key words

Communication system, deaf education, deaf culture, deafness ,hearing impaired, hearing loss, methods of communication.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. ZE SOCIÁLNÍHO K ÚSTAVNÍ PÉČE	10
2. Ztráta sluchu	12
3. Klasifikace ztráty sluchu	13
3.1. Převodní nedoslýchavost	13
3.2. Senzoricko-neurální nedoslýchavost	14
3.3. Smíšená ztráta sluchu	15
3.4. Centrální nebo kortikální	15
4. Neslyšící kultura.....	17
4.1. Hodnoty a přesvědčení	17
4.2. Normy chování	17
5. KOMUNIKACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V ČESKÉ REPUBLICE	20
5.1 Metody komunikace sluchově postižených v České Republice	20
5.1.1. Mluvená řeč	20
5.1.2. Psaná forma řeči	22
5.1.3. Odezírání.....	23
5.1.4. Cued speech	26
5.1.5. Chirografie	27
5.1.6. Hand-Mund systém.....	27
5.1.7. Znakový jazyk.....	27
5.1.8. Prstová abeceda	28
6. METODY VZDĚLÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH LIDÍ V ČESKÉ REPUBLICE	29
6.1. Orální metoda	29
6.2. Bilingvní metoda	30
6.3. Totální komunikace	30
7. METODY KOMUNIKACE V IZRAELI.....	35
7.1. Prstová abeceda.....	35
7.2. Znakový jazyk.....	35
7.2.1. Zápor znakového jazyka	39
7.3. Odezírání.....	43
7.4. Cued speech	45

8. METODY VZDĚLÁVÁNÍ V IZRAELI	47
8.1. Obecná situace vzdělávání neslyšících v Izraeli.....	47
8.1.1. Demografické údaje o populaci žáků sluchových postižení v Izraeli	49
8.2. Způsoby vzdělávání neslyšících	51
8.3. Vysokoškolské vzdělávání.....	54
8.4. Instituce pro sluchově postižení lidé v Izraeli	55
ZÁVĚR	58
SEZNÁM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	65

ÚVOD

Sluchově postižení lidé žili na zemi odjakživa a historie vzdělávání neslyšících sahá až k dobám primitivního člověka, proto je právě tato oblast tak široká, aby mohla být řešena samostatně. Jde o dočasné potíže se sluchovým aparátem anebo o hlubší problémy s absolutní hluchotou. Problémy se sluchem v mnoha ohledech ovlivňují individuální a společenský život člověka. Je to velmi závažný problém pro sluchově postižené lidi, protože jejich společenské jednání nebude v souladu s principy a zákony většiny, tj. slyšících. Neslyšící lidé se mohou ocitnout v nebezpečí, když neslyší detektor kouře, který upozorňuje na riziko požáru. Také signál v autě, anebo mohou přijít přátele a rodinu v důsledku těchto komunikačních problémů – nechápu, jak byla věta myšlena. Ztráta sluchu u těchto lidí může vyvolávat úzkost, nespokojenost a pocit bytí na okraji společnosti.

Každý rodič neslyšícího dítěte musí rozhodnout jakou komunikační metodu, bude používat jeho dítě ve svém budoucím životě. Správná volba komunikační metody je nesmírně důležitou záležitostí pro rodiče, protože ovlivňuje rozvoj osobnosti neslyšícího dítěte ve všech jeho aspektech společenského jednání. Nesprávná volba komunikační metody může mít katastrofální důsledky pro dětskou psychiku.

Z předchozího se odvozuje také základní struktura práce. Hlavním cílem této práce je popsat hlavní způsoby vzdělávacího procesu a základní komunikační metody pro sluchově postižené lidi v různém prostředí, první kapitola bude tvořit stručný přehled dějin vzdělávacího procesu sluchově postižených lidí a teoretická východiska tohoto bádání. Druhou a třetí kapitola tvoří popis jednotlivých způsobů vzdělávání a komunikačních metod v České Republice a Izraeli.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ZE SOCIÁLNÍHO K ÚSTAVNÍ PÉČE

Stejně jako v dnešní době, zdraví a životaschopnost hráli důležitou roli v dobách starších, protože šlo o zaujaty všemi lidmi boj o vlastní život. Lidé, kteří nebyli schopni se účastnit životu vlastního kmene, byli považováni za bezcenné, neužitečné a patřili mezi lidi, kteří patřili na okraj společnosti. Jak popisuje Jan Chlup, ve starověkém Římě rodiče měli právo zabít své postižené dítě ihned po narození, ale nutný byl souhlas pěti sousedů. Potom dítě mohli utopit v jezeře, vlevo na ulici, na tržišti, v lese nebo na břehu řeky Tiber (HRUBÝ, 1997, s. 45).

Ze všech etnik toho času, Židé byli první, kteří vnímali sluchově postižené jako skutečné lidi, kteří potřebující pomoc (HRUBÝ, 1997, s. 44). Židé je považovali jako duševně narušené lidi, které neměli stejná práva a povinnosti jako ostatní lidé. Šestnácté století znamenalo konec přesvědčení a různých domyšlení, že neslyšící lidé nemohou studovat a něčemu se naučit. Za prvního učitele neslyšících dětí je považován španělský mnich Pedra Ponce De Leon, který žil v letech 1520 až 1584 (POUL, 1996, s.7). De Leon vychovával děti ze šlechtických rodin. Na popud de Leona v klášteře svatého Salvadoru byla založena škola pro neslyšící děti. Tuto školu navštěvovaly neslyšící děti z bohatých rodin. Výuka De Leona byla založena na použití systému znaků. Žáci zkopírovali tvary každého písmena a současně se snažili napodobit polohy řečových orgánů k vytvoření odpovídajícího zvuku tohoto písmena. Dokumenty, které napsal De Leon byly spálené v ohni, proto již nejsou žádné záznamy o tomto znakovém systému (POUL, 1996,s.7-9).

Osmnácté století oplývalo velkým počtem pedagogů, kteří se věnovali neslyšícím lidem. Je třeba zmínit alespoň některých z nich, jako Jacoba

Rodriguez Pereira a Johanna Conrada Amman. Jacob Rodriguez Pereira se narodil ve Španělsku, ale život strávil ve Francii. Přestože se snažil, aby jeho způsob výuky byl tajemstvím, všechno bylo odhaleno z výroků jeho žáků. Podle nich Pereira používal jednoruční prstovou abecedu s názvem „dactylogy“ (HRUBÝ, 1997, s. 51). Druhým byl Pereirův švýcarský slavný současník Johann Conrad Amman, který byl zakladatelem konstruktivní orální metody. Podařilo se mu při výuce prelingválně neslyšících lidí použít mluvený jazyk. Amman byl první, kdo použil logopedická zrcadla (HRUBÝ, 1997, s. 50). Svou zkušeností ovlivnil učitele neslyšících žáků na mnoho let a některé prvky byly použity v pracích Michele de l'Epee, který zasvětil svůj život tomu, že pomohl chudým lidem. Dva z nich byli hluchoněmá dvojčata, která začal učit. Jakmile dosáhl úspěchu ve výuce těchto dvojčat, pozval do své školy více studentů. Škola, kterou sponzoroval za vlastní peníze, byla založena v roce 1770 v Paříži a později byla přejmenována na Národní institut pro neslyšící žáky. Tam De l'Epee používal metodu znakové řeči k osvojení mluveného jazyka. Je známé jeho prohlášení znělo: „*Oko může nahradit ucho*“. Tím byl uznán jako průkopník používání znakového jazyka ve vzdělávacím procesu neslyšících lidí. Oponentem této metody De l'Epee byl Němec Samuel Heinicke, který odmítl myšlenku náhrady oka za ucho. Podle Heinicke byl mluvený jazyk nejdůležitějším. Spor byl nejen mezi De l'Epeem a Heinickem, ale také mezi příznivci znakového jazyka a příznivci orální metody. Spor dosáhl vrcholu v roce 1880 na vědeckém kongresu. Byly otevřeny první internátní školy pro neslyšící děti, jejichž zakladatelem byl Charles Milan.

Na některých školách, kde někteří vědci se snažili prosadit metodu mluveného jazyka, použití znakového jazyka bylo zakázáno. Z devíti příspěvků byl podporován pouze jeden znakový jazyk. Orální metoda se stala hlavní metodou po dobu téměř sto let.

2. Ztráta sluchu

Hluchota je neschopnost sluchového aparátu detekovat určité frekvence zvuku v důsledku částečného nebo absolutního narušení. Hluchota může být způsobena situacemi, které vznikají v životním prostředí: hluk, trauma, nebo jiných ušních zběhnutí. Skupina nebezpečných decibelů, které dokážou ovlivnit sluchové schopnosti, je jakýkoliv hluk nad 85 dB (decibelů), což je průměrná úroveň rušného města.

Poslech hlasitých zvuků po dlouhou dobu dělá ušní bubínky více citlivými, kdežto v jiných případech přílišná expozice hluku ve skutečnosti stimuluje vlasové buňky v hlemýždi a která ukáže o škodách a vysílá signály přes zkorumpovaný osmý nerv do mozku, což má za následek vyzváněcího tónu který se jmenuje „tinnitus“ - hučení v uších. Tyto poškozené signály jsou příčinou, proč lidé mají potíže se sluchem a to může být také důvod, proč v průběhu expozice hluku vede k percepční nedoslýchavosti většinou v intervalu mezi 2-8 kHz (jedná se o oblast vláskových buněk, které jsou nejvíce postižené). A to všechno vede ke skutečnosti, že váš ušní bubínek nebo membrána jsou poněkud přehnaně stimulovány (pokud by to byla pravda, že během expozice hluku vzniká určitá míra nedoslýchavostí, to je v důsledku vlivu na mechanismus středního ucha). Jako při dopravní nehodě, člověk prochází stejnými traumaty, které mohou způsobit ztrátu sluchu kvůli hluku, který u nehody vznikl nebo zranění ucha. Pokud střední ucho nebo vnitřní ucho je poškozeno při havárii, veškeré slyšení bude degenerováno, protože zvuková vlna nemůže být rozpoznána mozkiem. Další environmentální faktory, které mohou způsobit hluchotu jsou alergické rýmy. Alergické rýmy vyvolává sliz, který se shromažďuje v krku a nosu, a který blokuje „Eustachovou trubici“ a překáží zvukovým vlnám, aby se dostaly do vnitřního ucha.

3. Klasifikace ztráty sluchu

Vnější a střední ucho vedou a transformují zvuk, kdežto vnitřní ucho zvuk přijímá. Vyskytne-li se problém ve vnějším nebo středním uchu, budou se sluchové vady vyskytovat pravidelně (tak sluchové vady budou vyskytovat pravidelně). Je-li problém ve vnitřním uchu, jedná se o senzor-neurální ztráty vláskových buněk. Obtíže s vnějším, středním a vnitřním uchem jsou problémy ve smíšeném sluchovém postižení, jako je například převodní a percepční nedoslýchavost.

3.1. Převodní nedoslýchavost

Převodní nedoslýchavost nastane pouze tehdy, když zvuk nedosáhne do vnitřního ucha (kochlea). To může být způsobeno umělou deformací ušních kanálů, dysfunkcí ušního bubínku v důsledku poruchy kostí středního ucha (American Speech-Language-Hearing Association, 2005). Ušní bubínek může ukazovat vady malých a častých příčin ztráty sluchu různého stupně. Tento druh je ztráty často léčen pomocí léků nebo chirurgickým způsobem. Nejčastější převodní nedoslýchavost u dětí je způsobena zánětem středního ucha (ušní infekce, které způsobují hromadění tekutiny ve středním uchu). K dalším příčinám této poruchy patří:

1. Extrémní voskové nahromadění;
2. Otvory v ušním bubínku;
3. Příliš malé nebo chybějící ušní kanály;
4. Abnormality kostí ve středním uchu.

3.2. Senzoricko-neurální nedoslýchavost

Percepční nedoslýchavost vzniká v důsledku dysfunkce vnitřního ucha, kochlea, nervu, který přenáší impulsy z kochlea do sluchového centra v mozku nebo také jako příčina poškození v mozku (American Speech-Language-Hearing Association, 2005). Nejčastějším důvodem pro percepční sluchové vady je poškození vlasových buněk kochlea. Jak stárneme, vlasové buňky degenerují a ztrácejí svoji funkci, také náš sluch se zhoršuje. V této souvislosti můžeme říci, že více než 50% populace ve věku nad 70 let má poruchu sluchu. Porucha sluchu je nejčastějším tělesným postižením u dospělých lidí. Dalším, ale velmi častým důvodem nedoslýchavostí je poškození vlasů buněk nebo hluk vyvolaný ztrátou sluchu. Tyto druhy nedoslýchavostí jsou často nejvýraznější ve vysokém frekvenčním rozsahu. To se často projevuje ve schopnostech porozumět řeči, jako je tomu ve vysokém frekvenčním rozsahu, kdy najdeme shodné zvuky, které jsou nejdůležitější, a to především v hlučném prostředí.

Vlasové buňky, které jsou poškozené, není možné nahradit chirurgickým zákrokem, i když se léčebný výzkum kmenových buněk v současné době provádí v mnoha institutech. Klinická aplikace tu však může být k dispozici mnoho let. Klasické letecké pomůcky pro vedení jednání jsou často předepisovány pacientům s percepční nedoslýchavostí. Výsledky léčení pomocí moderních přístrojů pro nedoslýchavé jsou často vynikající, ale porozumět řeči, může být v určitých situacích velký problém.

Potenciální příčiny zahrnují:

1. Dědičnost.
2. Anatomické abnormality kochley.
3. Expozice hluku.
4. Drogy a drogová závislost.
5. Úrazy hlavy.

6. Proloužené vysoké horečky, meningitida, příušnicím a spalničkám.
7. V mnoha případech, zvláště když se dítě narodí se sluchovou ztrátou, příčina zůstává neznámá.

3.3. Smíšená ztráta sluchu

Smíšená ztráta sluchu vzniká kombinací dvou typů, o kterých bylo diskutováno výše. Chronická infekce ucha, která je poměrně častou diagnózou mnoha lidí, by mohla vést k vadě ušního bubínku, středního ucha anebo poškození sluchových kůstek. Chirurgie se často pokoušela o nápravu, ale ne vždy úspěšné.

V horní části převodní nedoslýchavosti je senzoricke součást často přidána. Pokud ucho je suché a není infikováno vzduchem, vedení pomůcek by mohlo být zkoušeno, avšak pokud ucho odčerpává přímou podmínku kostního sluchadla, je to často nejlepším řešením. Pokud převodní část nedoslýchavosti je více než 30-35 dB, vedení vzduchu nějakým zařízením by mohlo mít problémy při překonání této mezery. Přímé kostní sluchadlo pomoci sluchového aparátu „Baha/Ponto“ by mohlo být v této situaci nejlepší volbou.

3.4. Centrální nebokortikální

Centrální nebo kortikální nedoslýchavost je typ nedoslýchavosti, který neumožňuje mozku chápat spolehlivě veškeré informace, ačkoliv periferní citlivost sluchu je v podstatě normální (INGRAM, 2007, s. 160–171). (Tento typ nedoslýchavosti se týká neschopností mozku vykládat spolehlivou informaci, i když periferní citlivost sluchu je v podstatě normální). Důsledkem je to, že člověk má různé stupně sluchového chápání. Hlasitost zvuku je přitom velmi důležitá. Přestože porozumět řeči je otázka "srozumitelnosti" řeči,

hlasitost řečového projevu neslyšícího by jej neměla ovlivňovat. Jistě, že srozumitelnost může být také hlasitostí řeči ovlivněna.

Ztráta sluchu se také označuje jako jednostranná nebo oboustranná, podle toho, zda jsou postižené jedno či obě uši. V případě jednostranné nedoslýchavosti, je nedoslýchavost v jednom uchu a sluch v běžných situacích je jiný. Na rozdíl od dětí s oboustrannou ztrátou sluchu, děti s jednostrannou nedoslýchavostí obvykle reagují v běžné konverzaci na zvuky z okolního prostředí a ukazují normální vývoj řeči a jazyka. Z tohoto důvodu, průměrný věk, kdy je identifikováno dítě s jednostrannou sluchovou ztrátou je obecně vyšší než u dítěte s dvoustrannou ztrátou sluchu. Proto mnoho z těchto dětí, které nejsou identifikovány, jsou dosud ve škole.

Pro jedince s jednostrannou ztrátou sluchu je lokalizace zvuk velmi obtížná. To znamená, že mají problémy určit, kde je místo vzniku zvuku. To je důležitá poznámka, pokud jde o vedení třídy tohoto dítěte. Mnoho vzdělávacích prostředků pro děti s oboustrannou ztrátou sluchu jsou podobny prostředkům vzdělání pro dítě s jednostrannou ztrátou sluchu.

Faktory, jako je druh, stupeň, doba trvání a etiologie nedoslýchavosti, mohou mít dokonce vliv na inteligenci dítěte, tj. na to, jak dítě reaguje na své sluchové potíže. Nedoslýchavost se objevuje častěji u dětí, které zažily prenatální a postnatální porodní komplikace. U dětí, které se narodily předčasně nebo s genetickou chorobou mají velkou pravděpodobnost že budou neslyšící.

Je obtížné říci, bezprostředně po porodu nebo také, ve stadiu kojence, zda je dítě ve skutečnosti hluché, nebo nikoli vzhledem ke skutečnosti, že dítě má nahromaděnou tekutinu v uších. Některé nemocnice provádí vyšetření sluchu každého dítěte od narození, aby mohly zvolit správnou diagnózu a léčit sluch už na počátečních stádiích života dítěte. Pokud vyšetření a léčba byly provedeny včas v počátečních stádiích života dítěte, má dítě větší šanci na opětované získání plného nebo částečného sluchu.

4. Neslyšící kultura

Kultura neslyšících, jedinců, které mají problémy se sluchem a používají znakový jazyk jako hlavní komunikační prostředek, tvoří u lidí zvláštní sociální přesvědčení, chování, umění, literární historie, tradice, hodnoty a společenské instituce. Členy neslyšících kultur komunikují prostřednictvím znakové řeči. Na světě existuje více než 200 přirozeně odlišných způsobů znakové řeči. Kromě znakové řeči, pro kultury neslyšících je typické vlastní přesvědčení, hodnoty a umění, které pomáhají definovat svět (MINDESS, 2006, s. 74).

4.1. Hodnoty a přesvědčení

Pozitivní postoj k neslyšícímu je typickým rysem kulturních skupin neslyšících. Nedoslýchavost není obecně považována za příčinu, kterou je třeba ihned napravit. Použití znakového jazyka je pro neslyšící vlastní kulturní identitou. Orální přístupy ke vzdělávání neslyšících dětí pokračují v ohrožování existence kultury neslyšících. Ze stejných důvodů se členové komunity neslyšících mohou také bránit technologickým inovacím, jako například kochleárních implantátů, naslouchadla. Komunity neslyšících silně oponují jakýmkoliv pokusům diskriminace ze strany slyšících.

4.2. Normy chování

Kultura neslyšících lidí má svá vlastní pravidla, etikety pro získání pozornosti z pohledu jiných lidí, prostřednictvím určité znakové konverzace, loučení a jiné způsoby slušného jednání. Neslyšící lidé rovněž vzájemně informují o tom, co se děje v jejich prostředí. Je běžné, že neposkytnutí podrobné informace o dřívější nebo pozdější událostech, tj. nepodání této informace může být považováno za hrubost a neuctivost. Neslyšící lidé mohou

být otevření nebo upřímní, i uchovávání těchto informací může být považováno za hrubý postupek. Je to dáno tím, že neslyšící lidé se obvykle snaží najít společnou řeč, stejně jako komunita neslyšících je poměrně malá, nevidomí lidé mají tendenci okamžitě poznat ostatní neslyšící. Hledání spojení je hledání spojitostí (MINDESS, 2006, s. 97).

Neslyšící lidé mohou vnímat čas jinak než obyčejní lidé. Pro neslyšící jedince je typické, že na velké události přicházení s velkým předstihem, aby získali nejvhodnější místo. To může být motivováno potřebou získat místo, které poskytuje nejlepší vizuální jasnost pro neslyšící osoby. Neslyšící lidé mohou přijít pozdě na společenské události. Nicméně, v hluchých společenských událostech, jako jsou strany, to je obvyčejné pro neslyšící lidi, aby zůstali na delší dobu pro solidaritu a rozhovory na společenských událostech jsou vnitřním ohodnocením pro neslyšící.

Mnoho neslyšících v dospělém věku, dokonce i ti, kteří byli vzdělávání prostřednictvím orální metody, si vybírají identitu, aby patřili do společenství neslyšících.

Ačkoli neslyšící, kteří potřebují sociální interakci s lidmi, jsou často odmítnuté společnosti lidí, kteří jsou stejní jako oni. Osmdesát procent neslyšících v manželském páru jsou oba neslyšící. Pro jedince je to mnohdy pohodlnější a příjemnější, když mají společný jazyk, podobnou zkušenost, historii, humor a odlišnost v komunikaci, že ti, kteří slyší nám nerozumí. Jsou také jazykové menšiny s určitými kulturními charakteristikami. Na rozdíl od jiných jazykových menšin, hluchota není vrozenou záležitostí, tj. Chybí "kmenový" prvek. To by se dalo srovnat s menšinou homosexuálů. Stejně jako ostatní menšiny, neslyšící osoby jsou samostatně výdělečně činné. Uznání a identita neslyšících, je částečně důsledkem reakce na případy vylučovacího postoje jejich skupiny. Pokud jde o neslyšící, je to o postoji k ošetrovatelské péče jejich sluchu. Je obtížné pochopit realitu utrpení, která souvisí s opakovaným zamítnutím v práci, doma anebo společnosti. Stejně jakose

jazykové reproduktory neslyšících považují za divné, odcizené a někdy dokonce jako duševně nebo tělesně postižené z důvodu jejich těžkých neslyšících výslovnosti. Takový postoj nejvíce často tlačí tlidí, kteří jsou sluchově postižené do společenství neslyšících, kde se příliš necítí, protože jsou zamítnutí z důvodu jejich postižení.

5. KOMUNIKACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V ČESKÉ REPUBLICE

Největší potíží v životě člověka se sluchovým postižením je navodit kontakt s lidmi nebo komunitou ze svého okolí přizpůsobit se. Neslyšící lidé mohou čelit některým překážkám během vlastního vyjádření v rozhovoru, například v situaci, když nezachytí zcela správně, co neslyšícímu chtěl slyšící jedinec ne skutečnosti sdělit. Často proto dochází k určitým nedorozuměním. To by mohlo být důvodem pro některé neslyšící, v situacích, když všechno vede k odmítnutí komunikace v běžné řeči. Postižení jedinci se často cítí za mřížemi ticha a jsou sociálně izolováni.

5.1 Metody komunikace sluchově postižených v České Republice

5.1.1. Mluvená řeč

Mluvená hlásková řeč je jedním z nejdůležitějších komunikačních prostředků na každé úrovni vzdělávacího procesu a její vývoje u dětí se sluchovým postižením je velice složitý. Většinou se jedná o omezený vývoj řeči - vzhledem k tomu, že sluchové postižení nemají reakce z okolí, u dětí se řeč automaticky nevyvíjí.

Výstavba řeči u dětí by měla začít principem analogií. Konstrukce pojmů u slyšících probíhá však na jiném základě než u hluchých dětí, kde je konstrukce mnohem delší. Děti chápou pojmy buď jako velmi široké a otevřené nebo úzké a uzavřené (DLEŠTÍKOVÁ, 2011, s.28). Zjevně že často chápou abstraktní pojmy. Hovořit o vysoké úrovni těchto pojmů můžeme jen zřídka, protože jsou použité s přechodnými pojmy, jejichž zásoba je ubohá.

Nedoslýchaví lidé, kteří mají pouze poruchy sluchu a neslyšící jsou schopni se naučit vyjadřování v ústní řeči i ta se stává nejpřirozenějším

překlenutím komunikační bariéry. Dále můžeme hovořit o procesu změny v dýchání, tj. O absence plynulostí ve hře nádechu a výdechu. Po procesu rychlého a hlubokého nádechu, okamžitě následuje dlouhodobý silný výdech – jde o proces vytváření zvuku v hlasivkách, případně v celém hrtanu. Vzduch z plic prochází hlasivkami a hrtanem a je dále modulován jazykem, rty atd. - je to také problematická oblast, která se jmenuje „fonace“. Sluchově postižení lidé nemají možnost sluchové zpětné kontroly vlastního mluveného projevu, proto bývá fonace změněná (KRAHULCOVÁ, 2002; VAŇKOVÁ, 2007,s. 16). Audiogenní dysfonie se projeví:

1. Kolísání tónové výšky.
2. Kolísání síly hlasu.
3. Monotónnost hlasového projevu.
4. Změna barvy hlasu.
5. Časté hlasové vady.

Dalším rozdílem v projevu řeči sluchově postižených jednotlivců je artikulace. Ta je znovu spojena s nemožností ovládnutí a také s absencí mluvních zkušeností. Je to typická absence zkušeností při vyjádření samohlásek neslyšícími, tvořit většinu souhlásek v ideálním tvaru. Navíc během snahy něco vyslovit, neslyšící mohou mezi hlásky vložit zvukově nereálné vsuvky, kde je dokonce špatně používán přízvuk.

Ztráta sluchu u dětí v lehkém případě nám umožňuje odhalit mírné změny, jako oslabení růstu a slabé příznaky únavy (KRAHULCOVÁ, 2002). Celkový projev řeči neslyšících jedinců je dost těžký, náročný a vnímán se zveličenou odvahou. I po výrobě hlásek se rozšiřuje artikulace jednotlivých hlásek a mezi získané hlásky se přidávají nevhodné zvuky. Neslyšící mohou často dělat nadbytek různých pomlk během vyjádření, které bývají v promluvě nesprávně umístěné (LECHTA, 2002).

V promluvě se vyskytují často různé dysgramatizmy. Syntax jazyka není stejný jako v jazyku slyšícího, proto je to velký problém pro neslyšící. Neslyšící lidé mohou dělat chyby při tvorbě věty a pak je lze následovně jako špatně tvořenou. Hlavní problém spočívá v tom, že během komunikace u neslyšících jsou často používané podstatná jména nebo slovesa, příslovce, zatímco jsou převzaty z jejich řeči. Je zřejmé, že gramatický vývoj řeči neslyšících dětí vždycky zaleží na velkém počtu různých faktorů, jako například věk dítěte, stupeň nemoci, úroveň vzdělání (LECHTA, 2002).

5.1.2.Psaná forma řeči

U sluchově postižených jedinců je velmi obtížné osvojení psané podoby jazyka. Jedinec by se měl na začátku naučit rozumět psanému textu a vyjadřovat své myšlenky psanou formou.

Nejjednodušší komunikační prostředky, které jsou nejvíce a široce použity u slyšících dětí v mluvené komunikaci jsou : mimika, gesta apod. Pro slyšící je velmi obtížné osvojení psané řeči se souladem mezi zvukovou a písemnou stránkou jazykového projevu (SOBOTKOVÁ, 2004, s.139).

Nestačí kontrolovat jen techniku čtení a psaní. Psaná podoba je zvláštním projevem řečových funkcí, avšak způsob, jakým mluvíme orálně, se může lišit vlastní strukturou, způsobem provádění a je i mnohem více abstraktní. Tyto funkce odpovídají různým věkovým kategoriím:

1. Proces osvojování psaného jazyka během vzdělávacích postupů celosvětového čtení.
2. Analyticko-syntetické čtení a psaní během vzdělávacího procesu sluchově postižených lidí.
3. Dopady čtení sluchově postižených a usnadnění procesu vizuální komunikace (SOBOTKOVÁ, 2004).

5.1.3. Odezírání

Odezírání řeči je metoda komunikace pro neslyšící, kdy mluvící mohou pochopit myšlenku řeči podle výrazu obličeje, gesta, polohy těla a pohybu očí. Odezírání samotné však nemůže nahradit slyšení, protože neslyšící lidé je nemohou používat jako způsob vyjádření. Z tohoto důvodu odezírání jen nejasně reprezentuje metody komunikace. Stupně odezírání se dělí na tři druhy:

1. **Faciální-primární odezírání:** v případě častého opakování dítěte, je může propojit ponětí podle zobrazení obličeje osoby. Tak to je velmi důležité začít vidět během školení neslyšících v rané fázi jejich života. „Sluchově postižené dítě sdružuje při odezírání faciálního obrazu (lat. facies-tvář, obličej) představou, nikoliv s artikulovaným slovem (KRAHULCOVÁ, 2002, s. 199).

2. **Lexikální odezírání:** tohoto stupně dosahuje sluchově postižené dítě nebo jedinec jednak tehdy, když začíná mluvit, v období vyvozování hlásek a slov, jednak na začátku metodického nácviku odezírání u hluchých (KRAHULCOVÁ, 2002, s. 200).

3. **Integrální odezírání** je konečná podoba, kdy dítě vnímá celou komplexnost obličeje osoby, která mluví. Odezírání se stává nejen vizuálně fonetické, ale také složitější.

Podmínky odezírání se dělí na vnitřní a vnější:

1. Vnitřní.

Fyziologická - stav a úroveň centrálního nervového systému, celkový stav organismu.

Verbální – úroveň dorozumívacích znalostí, slovní zásoba, znalost gramatiky.

Psychologické - úroveň pozornosti a paměťových funkcí a emocí.

Technická - intenzivní školení v odezírání ze rtů. Čím dříve je na začátku tréninku, více se stává osoba schopna čtení na rtech.

Věk- stupeň biologické zralosti.

Non-verbální - schopnost porozumět gesta, obrazy obličeje, různé výrazy a jiné pohyby těla.

Sociální - znalost situačního kontextu.

2. Vnější:

Vytvoření dobrého osobního kontaktu – snadnější rozumět předmětu rozhovoru.

Osvětlení - musíme nastavit tělo ke zdroje světla tak, aby sluchové postižením nebyl oslněn.

Vzdálenost - je třeba mít sluchově postižené na sebe ve vzdálenosti 1 až 1,5 metrů. Pokud je vzdálenost větší než 4. m., komunikace neučiní smysl.

Přízvuk - výslovnost mluvícího by měla být jasná. Věty by neměly být příliš složité a tam by měly být mezi nimi žádné přestávky (SOBOTKOVÁ, 2004).

Metody odezírání:

1. Metoda čistého odezírání. Tato metoda nedává velký smysl pro odezírání, nemůžeme ji tedy uplatnit v rozhovoru, je praktické upotřebení nácviku slov. Čisté odezírání vyžaduje specifické podmínky, přehnanou artikulace a pomalé mluvení.
2. Metoda odezírání s příležitostnou pomocí. Tato metoda nepodporuje odezírání slov.
3. Metoda odezírání se systematickou pomocí. Odezírání systematickou pomocí podporují kontroverzní témata, protože systematické používání je doprovázeno ignorováním existenci odezírání. „Z hlediska odezírání řeči se tu narušuje přímé propojení mezi věcnou a řečovou představou, protože mezi věcnou představou a příslušné artikulovaným slovem se vsouvají značky jako internodia a tvoří prostředníka“(KRAHULCOVÁ, 2002, s. 205).

Složky odezírání:

1. Odezírání nevyžaduje pouze vidění, je také třeba věnovat pozornost dalším faktorům, které mohou mít vliv na komunikace. Vizuelní vnímání řeči je velmi důležitá otázka pro odezírání, tj. mít obecné znalosti jazyka, který se používá pro komunikaci mezi neslyšícími osobami a lidmi kolem něj. Dokonce hluchý člověk by měl znát gramatickou, fonologickou a syntaktickou strukturu jazyka. Je důležité pro neslyšící osoby znát téma rozhovoru. Pro správné pochopení odezírání mluvčí by měli používat více dlouhých samohlásek, pak šortky (JANOTOVÁ, 1999). Odezírání je těžší během použití souhlásek. Nejviditelnější pro neslyšící osoby jsou labiální souhlásky a retozubné (b, p, m, v, f), jiné jsou složitější, jak odezírají parodontu (alveolární) t, d, n, c, s, z, č, š, l, r, ř, a většina z nich zní tvrdo-patrové a měkko-patrové a hrtanové (k, j, ň, h, ch, ť, d', g), které není možné vidět bez vizuelní podpory (JANOTOVÁ, 1999). Neslyšící lidé nemohou rozpoznat jednotlivé zvuky, ale odezírání mu pomáhá pochopit myšlenku svobody nebo tématu.

2. Význam sluchové percepce. Odezírání hraje důležitou roli pro lidi, kteří nejsou hluchí, ale můžou slyšet všechny a také alespoň některé zvuky přes sluchadla i v tomto případě odezírání pomáhá jim kompletně pochopit řeč. V odezírání oči se hrají důležitou roli, protože mohou určit množství samohlásek a doplnit celé porozumění řeči. Takže odezírání pomáhá hluchému člověku na pochopení hlavní myšlenky pro řeči, ale bez nejmenší pomoci sluchu, je velmi obtížné přesně pochopit ten význam slova nebo celé věty (STRNADOVÁ, 2001).

3. Znalost jazyka. Někteří tvrdí, že hluchý člověk může odezírat pouze slova která ví, ale je to omyl. Není nutné pro odezírající znát každé slovo, aby hluchý pochopil myšlenku řeči. Jak se ukázalo v praxi, odezírání může zlepšit sluchové postižení. Ale pro dosažení co nejvyššího úrovně, musí sluchové postižený mít nezbytné jazykové znalosti s dobrým složením a morfologií. Odezírající musí znát souvislosti a vztahy mezi větami aby chápali myšlenku projevu a také

různé formy sloves. Takže celkové porozumění řeči je závislá nejen na rty čtecí dovednosti, ale i na jazykové znalosti (JANOTOVÁ, 1999).

4. Úloha psychiky. Pro jasně vnímání odezírání řeči člověka potřebuje komplexní analytické a syntetické znalosti. S těmito znalostmi sluchově postiženým lze kombinovat a interpretovat informace a lépe rozumět řeči. Takže nejen intelekt a schopnosti hrají roli při odezírání ze rtů, ale také úroveň osobní zkušenosti, kterým lze vysvětlit rozdíly v kvalitě odezírání (JANOTOVÁ, 1999).

5.1.4. Cued speech

Metoda „Cued speech“ je komunikační systém založený na využití kombinací tvaru prstů a poloh ruky, které vizuálně vyjadřují skupiny samohlásek a skupiny souhlásek, přičemž zrakový vjem ruky se doplňuje odezíráním současného mluvení“ (KRAHULCOVÁ, 2002, s. 252).

„Cued speech“ používá 26 písmen anglické abecedy. S těmito dopisy, generuje 43 různých kombinací fonémů, které jsou rozděleny do několika skupin. Tyto skupiny pomáhají sluchovým postižením rozpoznat, jakým způsobem je slovo artikulované. Tato metoda „Cued speech“ je určena osmi různými způsoby tvarování samohlásek rukami a šesti různými způsoby polohy ruky u obličeje. „Cued speech“ společně s odezíráním umožňuje řeč zjevně pochopitelnou. Například během rozhovoru, může být polovina informací artikulovaná, kdežto další polovina dokončena do fonetického posunku (HRUBÝ, 1997). Také tato metoda pomáhá sluchovým postiženým dokončit příjem získaných informací skrze pomůcku pro zesílení sluchu nebo odezíráním.

V současné době metoda „Cued speech“ je velmi užitečná pro studium cizích jazyků pro sluchové postižené lidi (KRAHULCOVÁ, 2002).

5.1.5. Chirografie

Metoda „Chirografie“ byla vyvinuta ve Polsku. Je to systém znaků, který pomáhá odezírání. Představuje některé pozice prstů u obličeje, které udává artikulaci zvuku nebo slabika chirografie obsahuje osm prstových poloh, které odpovídají osmi souhláskám. Pro jasné pochopení „chirografie“, používáme čtyři významná místa u obličeje: bod na tváři, pod rty, u krku a pod okem. Tyto čtyři usazení odpovídají čtyř páry samohlásek. Neutrální poloha je v přední části klíční kosti (KRAHULCOVÁ, 2003).

5.1.6. Hand-Mund systém

„Hand-Mund systém“ tzv. prstová fonetická abeceda, pohyby rukou slouží k podpoře odezírání. Tady se znázorňuje činnost části mluvidel, která je během mluvení zraku nepřístupná. Hlavní zásadou „Hand-Mund systému“ je poloha ruky přímo u hrudníku. To je způsob, jak porozumět vokální řeči. Vokální činnost se projevuje v ohybu zápěstí. Například otevření hlasové štěrbině dokládá oddálením rukou z hrudníku. Takže „Hand-Mund“ nedává nám smysl toho slova, ale způsob, jak se to vyslovuje (KRAHULCOVÁ, 2002).

5.1.7. Znakový jazyk

Znakový jazyk je založen v národním jazyce neslyšících. Používá se především ve formálních situacích a překladu oficiálního textu. Komunikační systém se skládá z prstové abecedy, ručního tvarování výrazů obličeje, polohy hlavy, určitých gest pro lepší artikulaci slov. Český znakový jazyk je souhrn znaků, vizuálně motorových výrazů a výrazových způsobů, jak doprovázet národní mluvený jazyk současně. Český znakový jazyk se skládá z pohybu specifických obrazových zdrojů (výraz obličeje, pohyby rukou, hlavové

pohyby) a základní souhrn znaků jazyka (znaky a symboly, slovní zásoba, a gramatická struktura).¹

Znakový jazyk se používá hlavně ve školách pro sluchově postižené s výukou českého jazyka, pro komunikaci s neslyšícími a tlumočníky znakového jazyka (např. v televizi). Ke komunikaci ve znakovém jazyce se často přidává mluvené slovo, daktylotika (prst abeceda) nebo písemná forma jazyka, s ohledem na situaci a účel komunikace.

5.1.8. Prstová abeceda

Metoda „Prstové abecedy“ je způsob komunikace, který využívá pozici prstů a dlaně jedné ruky. Tímto způsobem se ukazuje jednotlivá písmena české abecedy a nekonkrétní slova. Prstová abeceda je součástí znakového jazyka s jinými neverbálními metody komunikace a může být dělaná jednou rukou nebo oběma rukama, záleží na jednotlivých zemích(viz. Obrázek 1 a 2).

¹Dle Zákon o znakové řeči č.155/1998Sb od 21.5.1998.

6. METODY VZDĚLÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH LIDÍ V ČESKÉ REPUBLICE

6.1. Orální metoda

Zakladatel české logopedie Miloš Sovak definoval orální metody jako mluvený jazyk, pomocí kterého se hluší studenti učí zapojovat do společnosti a její kultury. Základní rys orální metody je rozvoj a osvojení řeči a odezírání (POTMĚŠÍL 1999: Úvodní Stati 18). Student je neustále vystaven řeči, která je současně podporovaná ruční abecedou. Cílem orální metody je začlenění studenta do slyšícího obyvatelstva v největším možném rozsahu. Nicméně, orální metoda je zvláště náročná, protože se student musí soustředit na čtení rtů po dlouhou dobu, která je dost únavná (KRAHULCOVÁ, 2002, s. 29). Jak tvrdí Freeman, je zde nebezpečí, že rodiče neslyšícího dítěte mají velké očekávání ohledně vývoje řeči svého dítěte a co nemůže se vyrovnat s vědomím, že dítě není schopné zvládnout mluvený jazyk (FREEMAN, 1992, s. 95). Tyto metody reprezentují širokou škálu metod didaktické komunikace. Existuje několik forem orálních metod: „čistá metoda“ a „volnější“.

Orální systém se rozděluje na:

1. Čisté orální monolingvální systémy.
2. Orální systémy s vizuálně motorickými doplňky slovní podstaty (mluvná řeč je zde dominantní vizualizace díky člověku s sluchovým postižením, který může vnímat povahu výpovědi).
3. Orální systémy doplňované vizuálně motorickými doplňky neslovního typu, často jsou označovány jako bimodální systémy.

6.2. Bilingvní metoda

Bilingvní metoda komunikace je způsob sdílení informací mezi neslyšícími lidmi a také mezi neslyšící a sluchově pomocí dvou kódy jazyka, ve znakovém jazyce neslyšících a mluveném (orálním, většinou v národním jazyce) (KRAHULCOVÁ, 2002, s. 40).

Tato metoda je druh dvojjazyčného vzdělávání ve dvou jazycích: znakové řeči jako prvního jazyka neslyšících lidí a řeči jako cizího jazyka. Za prvé, dítě se naučí české znakové řeči, a po zvládnutí tohoto, se on nebo ona, se naučí mluvit. Znaková řeč a obyčejná řeč nejsou použity současně (POTMĚŠÍL, 1999: Úvodní Stati 20). Metodika dvojjazyčné komunikace usnadňuje přítomnost dvou učitelů ve třídě. Neslyšící učitel používá pouze znakovou řeč, zatímco slyšící učitel může mluvit. Zaprvé, jsou studenti poučeni ve znakovém jazyce a pak v řeči (KRAHULCOVÁ, 2002, 49). Bilingvální metoda je poměrně nová metoda používaná ve vzdělávání sluchově postižených lidí v ČR. Tato metoda byla užívána posledních devatenáct let, ale její vliv stále roste. Dvojjazyčná metoda je založena na základě uznání znakového jazyka jako prvního jazyka a je používána v učebních základech.

6.3. Totální komunikace

Totální komunikaci lze definovat jako komplexní komunikační systém, který v sobě spojuje všechny použitelné komunikační formy (akustické, vizuální, slovní, neslovní, manuální, atd.) k dosažení účinného a obousměrného dorozumívání se sluchově postiženými a mezi nimi navzájem (KRAHULCOVÁ, 2002).

Charakteristické rysy totální komunikace:

- Proces totální komunikace neslyšícího dítěte přijímá právo na optimální a neomezený rozvoj;

- Totální komunikace znamená použití všech známých metod a prostředků a použití všech ostatních forem spojení řeči, expresivní i receptivní;
- Osoby v okolí dítěte musí používat všechny komunikační prostředky a to i když navzájem mezi sebou komunikují;
- Komunikace může být použita k celkovému počtu všech úrovních vzdělání neslyšících s cílem posílit dlouhodobé získání a upevnění informací. Rovněž usiluje o získání znalostí, dovedností, a to zejména na podporu rehabilitace a sociální a pracovní integrace neslyšících;
- Totální komunikace usiluje o rehabilitace a integrace. Integrace se uskutečňuje prostřednictvím zapojení neslyšících lidí do světa slyšících. Je možné využívat všech komunikačních a didaktických prostředků, které máme k dispozici;
- Totální komunikace dává možnost volby formy komunikace podle vlastního rozhodnutí. Tento způsob spočívá v tom, jak se vyhnout riziku špatného rozhodování;
- Totální komunikace by se měla uskutečňovat od nižšího věku dítěte (KRAHULCOVÁ, 2002).

Celková obecná komunikace byla vyvinuta Royema Holcombem ve Spojených státech v roce 1960. Spojuje v sobě všechny možné způsoby ruční a ústní komunikace k zajištění porozumění a pochopení neslyšících a slyšících v společnosti (FREEMAN, 1992, s. 96). V praxi to znamená, že jedním slovem se vyjadřuje ústně, písemně, obrázkem, pantomimou výstavy a znakového jazyka. Možnost použití více způsobů, jak vyjádřit jednu věc, slouží pro neslyšící osobu prostředkem v rozhovoru se slyšící společností. Podobně jak ve společnosti slyšících se snaží přilákat více způsobů k vyjádření a výměně informací.

Kritici této metody prohlašují, že v celkovém kontextu, ve kterém se děti učí, tento proces nemůže získat tyto formy komunikace a také přitom nelze

osvojit z těchto způsobů správnou komunikaci, proto pak není schopen komunikovat vůbec. Přestože toto stanovisko bylo v rozporu s výzkumem a pak vyvráceno. Studia ukázala, že děti, které byly vystaveni jejich celkovému vztahu s dítětem, byly úspěšnější v komunikaci s dětmi, kdežto jiní nikoli (MARSCHARK, 2003, s. 101). Jiné námitky se vztahují k požadavkům na učitele a jsou částečně pravdivé, protože učitelé potřebují vědět několik způsobů, jak komunikovat správně (BERKE, 2008).

V českých devíti sekundárních školách pro sluchově postižené studenty, tři školy vzdělávaly své studenty v dvojjazyčné komunikaci, jen jedna škola používala ústní metody a pět škol v obecném kontextu. To znamená, že 33,3% škol jsou dvojjazyčné metody, 55,6% z celkové komunikace a 11,1% škol, které vzdělávají své studenty orální metodou. Dvě školy, které se odvolávají na použití dvojjazyčné metody v Praze a Hradci Královém zastávají názor, že metoda byla zkoušena ve škole, nebo je to část projektu. Vzhledem ke skutečnostem, že tato metoda je poměrně novou záležitostí a malou zkušeností českých škol v použití dvojjazyčných metod, je možné, že školy potřebují více času aby ji mohly použít v plném měřítku, než by mohla být považována za standardní metodu.

Po ukončení Sekundární školy pro sluchově postižené studenty se musí jeho nebo její rodiče rozhodnout pro nejlepší volbu sekundární školy. Možnosti pro neslyšící děti jsou mnohem omezenější než volby pro jednání s populací. Nicméně, také musí začít s některými referenčními body. Zaprvé, nejdůležitější je zvážit možnosti spolupráci s dětmi a uvědomit si, že toto rozhodnutí je skutečně vhodné.

Podle Opatřilovové hlavní faktory, které ovlivňují rozhodnutí při výběru vysoké školy, závisí na konkrétních potřebách a dovednostech neslyšícího dítěte a zájmech dítěte (OPATŘILOVÁ 2005, s. 21). V této situaci mohou vzdělávací poradci nebo školní poradci pomoci rodině, aby mohla se správně rozhodnout.

Postupy nástupu do vzdělávací instituce v ČR:

1. V českém vzdělávacím systému prvním krokem je zaslání žádosti pro přijímací řízení na střední školy. První část aplikačního formuláře vyžaduje osobní informace o uchazeči. Některé školy také vyžadují lékařské potvrzení o způsobilosti.

2. Vyplnění formuláře, kde se ptají na informace o posledních dvou letech studia na základní škole (celkový průměr, hodnocení chování a atd.).

3. Ověření schopností, znalostí, zájmů a požadavků žadatele. Přijímací řízení závisí na konkrétní škole. Ale všechny střední školy mají některé stejné požadavky: důkaz o ztrátě sluchu, doklad o absolvování základní školy, potřebné komunikační dovednosti a lékařsky doklad, že student je fyzicky zdatný ke studiu.

4. Po odeslání žádosti je proces absolvování přijímací zkoušky, která se obvykle koná v polovině dubna. Test se provádí v konkrétní škole, do který uchazeč chce nastoupit. Zkouška vyžaduje dobrou znalost českého jazyka a elementární matematiky. Ale například lékařská vysoká škola v Praze a v Berouně vyžadují zkoušku také v přírodních vědách. Některé z lékařských fakult zvou žadatele k pohovoru, kde on nebo ona by měl prokázat, znalost českého znakového jazyka a mluvené češtiny. Škola v Berouně také požaduje, aby žadatel napsal krátký příběh na nějaké téma. Může se zdát, že je obtížné nastoupit na lékařskou fakultu, ale mnoho z lékařských fakult nabízejí přípravné kurzy pro uchazeče, které jim pomohou připravit se na požadované zkoušky. Odborné školy přijímají studenty na základě průměrné známky ve své základní škole, za které se stanoví určité limity. Po žádosti jsou uchazeči pozváni na pohovor ke přijímací komisí, kde by měli vyjádřit svůj zájem na zvoleném oboru. Výjimkou je škola ve Valašském Meziříčí, která vyžaduje u rozhovoru nejen projev zájmu o zvoleném oboru, ale také zkoušku ze znalosti českého jazyka a literatury, matematiky a fyziky pro elektrotechnický obor.

V českém školství se většina českých studentů v deváté třídě základní školy rozhoduje až po maturitě, zda chtějí studovat školu nebo pracovat. Podle jejich plánu můžou vybrat tu správnou školu: odborné středoškolské vzdělání nebo odborné školy. Navíc můžou pracovat po gymnáziu, anebo pracovat po střední odborné škole, ale musí splňovat určité podmínky, pokud se rozhodnou pro tuto cestu. Gymnázia připravují studenty v některých oblastech, např. studentů, kteří mají obecné znalosti a kteří mohou požádat o jakoukoli vysokou školu dle vlastního výběru. Absolventi střední školy často nemají dostatek praktických zkušeností a musí absolvovat rekvalifikační kurz. Na druhou stranu, studenti, kteří ponechávají školu a rozhodnou se pokračovat dál ve studiu, musí získat dovedností z další kurzů. Podmínkou přijetí na vysokou školu je splnění maturitní zkoušky na středních školách anebo ukončení odborných učilištích.

7. METODY KOMUNIKACE V IZRAELI

7.1. Prstová abeceda

Izraelská prstová abeceda je založena na principu jedné ruky při použití latinské abecedy (viz. Obrázek 3). Poprvé tento druh abecedy založil španělských mnich Abbé de l'Épée, jehož metoda byla použita ve škole pro neslyšící v Paříži v 18. století, a pak přes učitele, kteří učili v Paříži se rozšířila do společenství neslyšících po celém světě v 19. a 20. století. Během toho období došlo ke změnám, které způsobily změny ve fonetice přírodní jazyků, tj. adaptace na místní písemné formy se speciálními znaky nebo diakritikou (někdy reprezentovány druhou rukou) a také vyhnutí používání formy ruky, která je považována za neslušné v některých kulturách.

7.2. Znakový jazyk

Znakový jazyk je termín pro každý z přirozených jazyků, kde se používají gesta rukou, tělesné výrazy jako gesty hlavních prostředků pro přenos zpráv a ke komunikaci mezi reproduktory. Na rozdíl od mluveného jazyka, který je hlavním prostředkem výrobních prostor, zvuk úst, nosu a krku, intonace ve znakovém jazyku je vyjádřena výrazy obličeje. Většina lidí, která používá znakový jazyk neslyšících, je populace hluchých a zejména těch, kteří se rodí sluchově postiženými nebo získají nějaké sluchové utrpení ve mladém věku. Některé světové jazyky mají různá písmena a znaky a proto schopnost se dorozumět mezi sluchově postiženými je poměrně těžká, poněvadž v různých jazycích je používán vlastní jazykový systém pro sluchově postižené lidi.

Izraelská znaková řeč, nebo ISL, je nejrozšířenější znakovou řečí pro neslyšící lidi v Izraeli. Historie ISL sahá až do 1873, kdy v Německu, Markus Reich, němec židovského původu, otevřel speciální školy pro neslyšící děti ze

židovského prostředí (MEIR & SANDLER, 2004). V té době byl považován za jednoho z nejlepších svého druhu, který přitahoval židovské neslyšící děti z celého světa. V roce 1932 několik učitelů této školy otevřeli první školu pro židovské neslyšící děti v Jeruzalémě. Znakový jazyk používaný v jeruzalémské škole byl ovlivněn německým znakovým jazykem (DGS) a také zkušeností jiných jazykových systémů znakové řeči, jež židovští přistěhovalci z celého světa přinesli do Izraele. Pak se postupně objevil místní systém, který se nakonec jmenoval ISL.

Tak se postupně začala rozvíjet izraelská znaková řeč (ISL), která je dodnes velmi podobná německé znakové řeči. V 40. letech židovská společnost neslyšících v Izraeli už měla vlastní znakový jazyk. ISL je dnes uznaná všemi Izraelskými médii a je studována v Izraeli sluchově postiženými lidmi. Tento jazyk je také používán v komunikaci mezi slyšícími jako druhý jazyk. A ti mluvčí druhého jazyka mají potíže podobné těm, které mají jiné jazykové menšiny, jako jsou noví imigranti nebo izraelští arabové. V arabských oblastech Izraele existuje několik dalších znaků, které jsou používány malými komunitami neslyšících, ale mnoho izraelských arabů se naučili znakové řeči bezprostředně v Izraeli. ISL je jazyk, který má v sobě mnoho dalších funkcí a položek slovní zásoby od německého DGS, které dnes jsou příliš vzdálené od sebe aby ISL mohlo být považován za nářečí prvního.

Během roku 1940 ISL stal hlavním jazykem společenství židovských neslyšících v Jeruzalémě a Tel-Avivu. Dnes ISL je nejpoužívanějším jazykem pro lidi se sluchovým postižením a slouží jako hlavní způsob komunikace pro většinu neslyšících v Izraeli, včetně muslimů, Židů a křesťanů, Drúzů a Beduínů (SHIFRA,2000). Některá arabská města a vesnice mají jejich vlastní znakovou řeč.

Kromě ISL jsou v Izraeli ještě dva další jazykové systémy. Je tam americká znaková řeč, která je používána jedním z turistů, neslyšícího jazykovědce z Kalifornie. A je tu také třetí jazyk - jeden z lingvistů odcestoval

do Izraele, aby se podíval na beduínskou znakovou řeč (ABSL) v Al-Sajjidu, oblastí Izraele, kde tuto řeč používají jen v mala vesnicích této oblasti.

V oblastí Al-Sajjid čtyři lingvisti se setkali se skutečným ostrůvkem neslyšících. V této izolované tradiční komunitě, kde se manželství s cizincem je velmi vzácnou věcí, hluchota je dědičná a během posledních 70 let se předává z generace na generaci. Z 3500 obyvatelů této oblastí, téměř 150 jsou neslyšících a jejich výskyt je o čtyřicetkrát větší než v běžné populaci (SANDLER, 2010). Jako výsledek, znaková řeč roste, vyvíjí se mezi neslyšícími vesnici jako prostředek komunikace. Ale co je tak nápadné, že s použitím znakové řeči v oblastí Al-Sajjid mluví mnoho slyšících obyvatelů. V tom prostupuje každý aspekt života komunity, kde se jazyk používá mezi rodiči a dětmi, manželi a manželkami, předává se od sourozence se sourozenci a od souseda sousedem. Když Wendy Sandler, jazykovědkyně na univerzitě v Haifě, poprvé slyšela o Al-Sajjidu na konci devadesátých let, okamžitě pochopila, že tento jev má být prozkoumán ze všech stran. Během několika dalších let, Sandlerová a Irit Meirová, spolupracovnicemi na univerzitě v Haifě, zkoumaly znakový jazyk Al-Sajjidu a ustanovily kontakt s místním obyvatelstvem, co bylo důležitou součástí práce v terénu: vysvětlily své záměry, účastnily každodenní aktivity na vesnické škole, získaly důvěru od několika vesničanů. Jejich práce byla velmi náročná. I když znaková řeč Al-Sajjidu vznikla v jazykovém vakuu, sociální realita moderního života neopomíná vzdálené pouštní komunity, aby i nadále zůstala v této podobě. Za ta léta, mnoho neslyšících dětí Al-Sajjidu byli přepravováni v speciálních třídách pro neslyšící v okolních městech, kde byli vedeni po celý den v mluveném jazyce (hebrejštině nebo arabštině) s příznaky izraelské znakové řeči, tj. v jazyku zcela odlišným od jejich vlastního. Jen v jedné generaci, když se starší beduínští logopedi umřou, současná podoba unikátního znakového jazyka vesnice se zmizí.

Kromě ISL je v Izraelském prostředí také hebrejský manuální kódovaný jazyk (MCL), který je jako nástroj k výuce neslyšících dětí, tj. zvláštní

hebrejský jazyk jako prostředek komunikace mezi neslyšícími a slyšícími lidmi. Manuální kódované jazyky jsou reprezentanty mluvených jazyků v gesto-vizuální podobě, tj. "znakové řeči" jako verze mluvených jazyků. Na rozdíl od znakových jazyků, které se ve společenstvích hluchých vyvinuly přirozeně a které mají odlišné struktury, manuální kódované jazyky jsou vynálezem slyšících lidí, i v podstatě následují gramatiku mluveného jazyka nebo, přesněji říkajíc, písemnou podobu mluvené řeči. Ty byly zaměřeny především na vzdělávání. Byly použité hlavně ve vzdělávacím procesu sluchově postižených a tlumočnicků znakového jazyka, ačkoli ty měli nějaký vliv na vývoj znakové řeči neslyšících, kde jejich realizace byla velmi rozšířená.

Musíme ještě zmínit změnu, která měla významný dopad na neslyšící - internetová revoluce. Nové komunikační prostředky, které nebyly dostupné až do vývoje internetu, poskytly neslyšícím větší možnosti interakce. Bylo by zajímavé zkoumat, jak počítač, který zprostředkuje komunikace, ovlivňuje kulturu neslyšících a jejich interakce se sluchovými lidmi na světě.

Na internetových prostorách, může neslyšící najít celou řadu témat týkajících se každodenností neslyšících, informace o společenských aktivitách, tlumočnické služby, předsudky o neslyšících, diskriminační případy a názory o kochleárním implantátu, atd. Tam jsou také všeobecné záležitosti v zájmu společenství neslyšících jako je vzdělávání, dostupných technologií, vyhledávání pracovních strojů a navazování přátelských vztahů apod. Také jsou tam služby, kdy neslyšící poskytují služby neslyšícím, neslyšící umělci, ošetrovatelská péče pro neslyšící, různé virtuální komunity, například pro rodiče neslyšících dětí. Výrobky vyrobené neslyšícími jsou v internet obchodech, je tam značné množství fór a činností zprostředkovanou v hebrejštině. Na fórech neslyšících by se daly najít informace o společenských aktivitách, diskuze, právech a společenských zájmech atd.

V prostředí neslyšících, stejně jako v prostředí slyšící mládeží, jsou společné zájmy jako například zájem o technologické novinky, použití SMS a

chat, diskuze v chatovací místnostech, počítačové hry atd. Organizace neslyšících používají web jako každé jiné obyčejné organizace. Zveřejňují informace v digitálním zpravodajích a časopisech, mají své seznamy a diskusní skupiny.

7.2.1. Zápor znakového jazyka

Znakový jazyk je považován za přirozený jazyk neslyšících. Vzhledem k absence sluchu, vizuální kanál slouží jako nejúčinnější prostředek pro komunikace. Neslyšící používají znakový jazyk mezi sebou, i když jsou dobří čtenáři rtů. To se děje jen proto, že nedoslýchavé neumí číst ze rtů jiných neslyšících. Neslyšící jsou často více úspěšní ve sledování mluvené řeči z úst slyšících. Kromě toho používají také zbytkový sluch a dobře vyvinutou intuici pochopit řeč, kterou neslyší. Proto odezírání může být vnímáno jako mechanismus pomoci neslyšícím najít svou cestu v světě slyšících, ale mezi sebou neslyšící komunikují v jejich přirozeném jazyce - znakové řeči. Tento jazyk, stejně jako všechny ostatní přirozené jazyky byl vyvinut v rámci komunity uživatelů toho jazyka. Neslyšící vymyslel tento jazyk (nikoli pedagogové, kteří by mohli slyšet) jako praktický prostředek komunikace, než jako učební nástroj, který pomáhá překonávat jejich omezení. To nemůžeme porovnávat s použitím slepeckého písma, které používají nevidomí.

Izraelská znaková řeč není pomůcka pro komunikace neslyšících v hebrejštině, jak to ilustrují někteří pedagogové. Znakový jazyk představuje vznik zvláštní kultury pro určité skupiny lidí, a proto znakový jazyk v každé zemi se výrazně liší. V Izraeli je používán izraelský znakový jazyk (ISL), ve Spojených státech amerických znaková řeč a ve Francii se používá francouzský znakový jazyk apod. I když znakový jazyk je uznáván za úřední jazyk ve skandinávských zemích, Jihoafrické republice, Spojených státech, znakový jazyk v Izraeli není uznán jako úřední jazyk. Znakový jazyk je jedním z pilířů kultury neslyšící, avšak v Izraeli tuto světovou zkušenost dosud neuznávají a

proto je tam nerovnost ve vztahu ke izraelské kultuře neslyšících. Je to zcela destruktivní projev, který odmítá používání znakového jazyka ve výuce neslyšících dětí.

Většina hluchých lidí se rodí v rodinách, kteří nesdílejí jejich postižení. Od svého narození se cítí jako menšina, protože jsou ve vlastních rodinách uprostřed rodinných příslušníků, kteří mohou slyšet. Na rozdíl od Arabů v Izraeli nebo menšinových komunitách ve spojených státech, neslyšící jsou odmítnutí, nejen kvůli skutečnosti že tvoří zvláštní menšinu ve společnosti, ale také jsou odmítnuté vlastní rodinou. Být s jinými neslyšícími, se kterými dokážou dorozumět prostřednictvím znakové řeči, je to jediné místo, jakási „oáza štěstí“, kde se neslyšící nestydí být součástí menšiny. Odmítnutí znakového jazyka u neslyšících ve vzdělání tedy ruší jakoukoli možnost neslyšících, aby se necítili jako menšina. Žít mezi ostatními s podobnými životními zkušenostmi, je zásadní pro rozvoj pozitivního vnímání sebe a tvoření sebevědomí. Zakazovat neslyšícím používat znakovou řeč, vede ke omezení schopností vytvořit skutečný pocit rovnosti ve společenství lidí.

Během posledních deseti let došlo ke zlepšení situace. Ústavu pro podporu neslyšících osob se podařilo prosadit právo na vzdělání neslyšících studentů na vysokých školách s pomocí výkladu v znakové řeči nebo přepisu do textové podoby lekcí službami sociálního zabezpečení (GOR; RIVERS, 2007). Ačkoli jejich iniciativa je založena na rehabilitaci osob se zdravotním postižením, tento malý úspěch aspoň poskytuje možnost vysokoškolského vzdělávání pro neslyšící. Dvě přední školy, Yahud a Yagur, podporují studenty, kteří používají znakovou řeč. Střední škola Yagur, má dokonce i dvojjazyčný program, ve kterém neslyšící učitelé a slyšící spolupracují v jedné třídě. Izraelští výzkumní pracovníci Meira a Sandler vydali knihu o izraelské znakové řeči, která způsobila zvýšení prestiže znakové řeči mezi neslyšícími studenty. Jak se ukázalo ve výzkumu jiné znakové řeči, že ISL je poměrně složitý jazyk s gramatickými pravidly, které charakterizují jakýkoliv jiný jazyk. Má složitější

syntax, gramatickou strukturu, bohatou slovní zásobu, metafory, idiomy, dvojité významy apod (MEIR & SANDLER, 2004).

Přes tyto úsilí, mnozí pedagogové a ošetřovatelé neslyšících dětí stále nevidí význam znakového jazyka. Mnozí stále věří, že ISL může být překážkou která brání neslyšícím v použití hlasu. I když jejich výzkum jasně ukázal, že znakový jazyk splňuje všechna kritéria jiných jazyků a je sám o sobě legitimní jazyk, mnozí pedagogové a ošetřovatelé neslyšících dětí stále věří v nadřazenosti mluvené řeči. Různí lidé v izraelské společnosti chtějí negovat znakový jazyk, zákonní právo, které je zapsáno v deklaraci založení státu Izrael a které zaručuje používání neslyšícími lidmi vlastního jazyka. Tenhle zákon zní: "*Stát Izrael zajistí úplnou rovnost sociálních a politických práv všech občanů bez ohledu na náboženství, rasu nebo pohlaví, ale bude garantovat svobodu náboženství, svědomí, jazyka, vzdělání a kultury ...*"². Spolu se zákonem o ochraně lidských práv osob se zdravotním postižením, potvrzuje právo neslyšících pro komunikaci ve znakové řeči. Vzhledem ke skutečnostem, že ve vzdělávacím procesu neslyšících dominuje rehabilitační přístup, pedagogové a ošetřovatelé neschvalují znakovou řeč jako vzdělávací prostředek a tím znemožní přístup neslyšících lidí k jejich jazyku a kultuře. Tyto lidi nechápou, že neslyšící mají právo na vzdělávání a za co stát se ručí. Těmito překážkami porušují základní lidská práva a právo na svobodu jazyka, vzdělávání a kultury.

Je rozumné si myslet, že učitelé neslyšících studentů by měli mít dobrou znalost znakové řeči, ale většina izraelských pedagogů neslyšících lidí neumí plyně v tomto jazyce. Není povinné pro ně znát jazyk a v současné době neexistuje žádná zkouška odborné způsobilosti znakové řeči, jak je tomu běžně v jiných západních zemích. I když neslyšící děti vyrůstají v dvojjazyčném prostředí, ve škole dostávají vzdělání na základě jednoho jazyka - hebrejštiny. Není tam žádný vzdělávací program, který nabízí doučování s použitím

²THE DECLARATION OF THE ESTABLISHMENT OF THE STATE OF ISRAEL May 14, 1948 Published in the Official Newspaper, No. 1 of the 5th, Iyar, 5708 (14th May, 1948).

znakové řeči pro neslyšící studenty. Vzhledem k této skutečnosti, neslyšící nejsou schopni se učit od učitelů a jediný způsob, jak neslyšící můžou zlepšit svou znakovou řeč, je to prostřednictvím interakcí se svými vrstevníky. Některé vzdělávací instituce mají kurzy znakového jazyka pro zájemce a poradce, ale nikoliv pro děti. Dokonce jsou tam školy, které integrují sluchově postižené studenty do tříd slyšících, nabízejí celou řadu volitelných jazyků, ale jen zřídka k nim patří znaková řeč. Znaková řeč není uznána jako druhý jazyk na vysokých školách na všech úrovních, pro BC a MA nebo PhD atd. (GOR; RIVERS, 2007).

Neslyšící děti, které vyrůstají v dvojjazyčném prostředí, dokážou snadno pochopit pojem znaků. Hebrejštiny pro ně je snadnější, pokud je postavena na základech syntaxů znakové řeči. Ale znaková řeč je vnímaná jako nedůležitá, poněvadž imatrikulační zkoušky pro neslyšící děti nezahrnují žádné testy ve znakovém jazyce. Neslyšící děti se neočekávají dosažení úrovně odborných znalostí ve svém rodném jazyce. Ti, kteří rozhodují o vzdělávání neslyšících se stále zdráhají provést změny, které jsou nezbytné k oficiálnímu uznání znakové řeči jako přirozeného jazyka pro neslyšící. Toto jednání velmi připomíná situace s podporou postojů, které jsou často plátny pro většinu a které také by měly platit pro menšiny.

Jediná vysoká škola v Izraeli, kde se učí prostřednictvím znakového jazyka, je církevní škola v Jeruzalémě, kde ředitel zaujímá postoj, že slyšící studenti a neslyšící studenti se musí naučit znakovou řeč. Více než 10 let tato škola nabízí kurzy znakového jazyka. Ředitel se drží názoru, aby studenti uspěli s imatrikulační zkouškou ve znakovém jazyce. Jediný způsob, jak by mohla znaková řeč dostat do vzdělávacího procesu, je slyšící odborník který je všemi uznáván.

Jako menšiny, neslyšící děti získají vzdělání od učitelů, kteří patří do skupiny slyšících. Politika týkající se vzdělávání neslyšících se provádí pomocí těch, kteří slyší. Většina z nich je vzdálena kultuře neslyšících a také nemají

dobrou znalost znakové řeči. Jak již bylo napsáno, většina postižených se souhlasí s vlastní rehabilitací, co pak poslouží základním přístupem ke vzdělání, to znamená, že neslyšící budou fungovat ve společnosti slyšících.

Úspěchy neslyšících studentů na předních akademických vysokých školách jsou v tom, že v posledních letech se zvýšil procent studentů, kteří udělali imatrikulační zkoušky. Počet neslyšících absolventů vysokých škol se exponenciálně vyskočil až nad 250 neslyšících na univerzitách v Izraeli.

7.3. Odezírání

Odezírání je efektivní forma komunikace pro ty, kteří jsou neslyšící nebo nedoslýchaví. Být dovedným čtenářem umožňuje snadnější integraci do světa „slyšících“, usnadňuje kariéru, vztahy a možnosti, které nejsou dostupné pro ty, kteří se přísně drží znakové řeči. Odezírání je užitečným nástrojem dokonce i tehdy, kdy nemáte ztrátu sluchu. Jakákoliv šance ke zvýšení nebo zlepšení komunikace je pozitivní, pokud se týká komunikace s ostatními.

Odezírání se objevilo 1500 př.nl. V 17. století v Anglii, Dr. John Bulwer byl významným tím, že zabýval výukou neslyšících, tj. jak mluvit a číst ze rtů. V první světové válce, byl zaměstnán v armádě aby pomáhal rehabilitovat vojáky, kteří ztratili sluch v průběhu bitvy(CURTIS, 2005). Od té doby se odezírání naučili ve většině školách pro neslyšící a sluchově postižené lidi.

Metoda odezírání má své výhody: je snadné cítit se opomíjeným nebo vyloučeným z rozhovoru při poruše sluchu. Odezírání vám umožní být členem skupiny a pomáhá odstranit pocit frustrace. Odezírání usnadňuje interakce s neslyšícími lidmi na celém světě. Zaměstnavatelé jsou ochotni najmout lidi, kteří mohou snadno komunikovat bez ohledu na jejich postižení. Čtenáři získají důvěru s vědomím, že mohou komunikovat kdekoliv bez pomoci tlumočnicků znakového jazyka. Odezírání je užitečné pro lidi, kteří nejsou sluchově

postižené například v hlučném prostředí, nebo když se snaží mluvit v přeplněné místnosti.

Metoda odezírání má své nevýhody: odezírání může být obtížné v skupinových diskuzích. Je lehké se ztratit v rozhovoru, kdy neuslyšíš některé jeho části. Některé hlásky je obtížné odlišit, čtenáři mají být opatrní při odezírání lidí s různými dialekty nebo těžkými akcenty. Koncentrace a soustředění jsou klíčové při odezírání, a to může být vyčerpávající. Čím více budete cvičit odezírání, tím snadněji vyjednáte v této situaci.

Výuky:

Vzhledem k tomu že na první pohled metoda odezírání může být obtížná, je důležité najít podpůrné výukové prostředí pro učení. V Izraeli některé školy a komunitní skupiny podporují rozvoj tříd, kde se učí neslyšící nebo lidi s poruchou sluchu. Je užitečné při výuce a praxi zapojení přátel nebo rodinných příslušníků. Trpělivost je klíč bez ohledu na to, kterou metodu učení si vybere rodina. Metoda odezírání je základní dovedností, která pomůže lidem s poruchou sluchu získat lepší komunikaci.

Za účelem zlepšení metody odezírání, byla mladou izraelskou firmou „SpeechView limited“ pro zobrazení řeči nabídnuta nová technologie M-Insight, která převádí mluvené slovo tak, jak používají v průběhu telefonického rozhovoru³. Tento projekt byl spuštěn v srpnu roku 2000. Před třemi lety Nachshon Margalit začal provádět v této oblasti výzkumy a byl překvapen, když si uvědomil, že vedoucí projektu, kterého on zaměstnal pro svou firmu, byl nedoslýchavý. Přestože Margalit získal doktorát v oboru informačních technologií, ale nikdy čelil výzvě aby pomáhal osobě, která má překonat hluchotu. To znamenalo začátek intenzivního výzkumu a vývoje úsilí, které vedlo k vytvoření specifického software, který v kombinaci s mobilním

³Více na <http://www.ishitech.co.il/0103ar2.htm>.

telefonem, umožňuje neslyšícím nebo zcela hluchým lidem, pokračovat v normální konverzaci.

Zvyšování úrovně odezírání může být dosaženo tím, že byla vytvořena metoda Cued speech, prostřednictvím které odezírání může být zlepšeno - kolem obličeje se konstruují znaky, které se objevují na obrazovce počítače i které poskytují další informace o vyslovených významotvorných hláskách v jazyce. Margalit zdůrazňuje, že odezírání je obvykle praktický prostředek komunikace, ale není dokonalý – metoda odezírání uznává pouze 30 procent promluvených slov. Například je potíž s rozlišením písem „b“ a „p“, proto „cued speech“ uvádí pouze fonémy, který již byly vysloveny. Pohyby rty slyšícího během proslovu jsou převedeny do počítačových algoritmů v softwaru, co pak umožňuje neslyšícímu, téměř bez problémů, uvidět na přístroje vizuální zobrazení konverzace, která byla přeměněna do čitelného formátu. Softwarový výrobek s názvem firmy LipCell může být nainstalován v počítači uživatele a kabelem připojen k mobilu. Když neslyšící osoba obdrží výzvu, software přeloží hlas na druhé straně linky v trojrozměrné animované tváře na počítači, jehož rty se pohybují v reálném čase a jsou synchronizované s hlasem, co umožňuje příjemce odečíst ze rtů.

7.4. Cued speech

Dr. R. Cornet Orin vynalezl „Cued speech“ v roce 1960. Je to efektivní způsob pomáhat těm, kteří jsou neslyšící nebo nedoslýchaví, aby si vizuálně představili mluvený jazyk a také může být doprovázen prostřednictvím odezírání a používají ho slyšící jednotlivci, kteří neznají znakovou řeč (BERKE, 2010). Podobně jako znaková řeč, cued speech je založená na principu komunikace prstů u tváře.

Hebrejská „Cued speech“ není jednoduchá pro neslyšící, stejně jako pro překladatele. Hebrejšтина má svou vlastní abecedu a fonetiku, co moc

nepomáhá studentům, kteří nemohou tímto způsobem uvidět to, co bylo řečeno. Pro neakademickou společnost, jako je synagoga nebo kurzy, které nevyžadují znalost hebrejského písma, vše písmena jsou přeložené do latinského písma a proto během výuky v hebrejštině je stále potřeba vysvětlovat prstovou abecedu alespoň na příkladě několika slov, aby si neslyšící mohl představit, je zdůraznit, mluvit o pravopisu, dokázat časovat sloveso (BAR-TZUR, 2001).

Aby bylo možné používat izraelské prstové abecedy by měl tlumočnick tvořit kopii Shasi (S'fat haSimanim shel Israel - izraelský znakový jazyk) schéma v šablonu prstové abecedy (viz. Obrázek4). Tlumočnick a recipient budou pravděpodobně chtít aby tato schéma prstové abecedy byla přenesená do třídy a stala druhou povahou. Knihy, které jsou napsané v moderní hebrejštině, mohou být napsané s použitím pouze souhlásek a jen v případech, kdy je nutné upřesnění nějakého slova. Ale knihy, které jsou napsané v biblické hebrejštině nebo Mishnaický dialekt staré hebrejštiny, často obsahují samohlásky které mají diakritické znaménky nad nebo pod písmeny. Izraelský systém abecedy pro neslyšící také ukazuje tyto hlásky. Některá hebrejská písmena mají různou formu, jsou-li na konci slova, a které jsou také používány v prstové řeči.

8. METODY VZDĚLÁVÁNÍ V IZRAELI

8.1. Obecná situace vzdělávání neslyšících v Izraeli

V současné době v Izraeli je počet neslyšících lidí kolem 7000 lidí, tj. přibližně 1-1,5 na každých 1000 lidí (GOR, 2007). V těchto statistických údajích nejsou lidé, kteří ztrácejí sluch v důsledku stárnutí. Existují dvě definice hluchoty. Jde o hluchotu zdravotní a sociokulturní. Medici pokládají jedince za klinicky hluchého člověka, když člověk nedokáže vnímat zvuk více než 70 decibelů (SMITH; SHEARER; HILDEBRAND; Camp, 2012). Nicméně sociálně-kulturní definice hluchoty zahrnuje osoby, kteří vnímají sami sebe jako součást komunity neslyšících za jejichž kultury. V tomto případě, je hluchota spíše identitou než lékařskou diagnózou (MINDESS, 2006). Proto by se dalo uvažovat o těchto lidech, kteří berou léčivý přípravek, jako opravdu neslyšící. Jsou tam lidi, kteří sebe považují za část této komunity a kultury neslyšících, avšak na druhou stranu jsou tam také lidé, kteří nechtějí volit pro svůj život tuto identitu a být součástí kultury neslyšících. Stejně jako všech hendikepovaných lidí, je hluchota společenským konstruktem.

V roce 1992 v Izraeli byl dokončen poslední oficiální průzkum vztahu osob se sluchovým postižením ke vzdělávání a zaměstnávání. Tento průzkum ukázal, že 50% všech neslyšících mělo pouze ukončenou základní školu na rozdíl od 25% v běžné populaci. Zatímco v roce 1992 pouze 27% populace slyšících měla maturitu, u populace neslyšících byl tento počet výrazně menší, kolem 7%. Co se týče úrovně účasti neslyšících na tvorbě izraelské pracovní síly průzkum odhalil, že z 5 možných pracovních kategorií, 70% neslyšících se nacházely na nejnižším úrovni, 16% na úrovních 2. a 3. kategorií, a jen velmi malý počet jedinců byli v nejvyšší kategorii. Kromě toho, 50% neslyšících žen pracovalo jako nekvalifikovaní dělníci v porovnání s 8,4% žen v běžné populaci.

Až od roku 1992 je neměnná tendence v Izraelské společnosti, že pořád přetrvávající rozdíly mezi neslyšící a obecnou populací, pokud jde o vzdělání nebo o profesní příležitosti v Izraeli. Studium malé části Izraelské společnosti, badatelka Miriam Levinger v roce 2003 ve své disertační práci prokázala skutečnost, že 24,8% z neslyšících lidí mají jen základní školní vzdělání ve srovnání s 10,5% z celkového počtu slyšícího obyvatelstva. Také kolem 32,7% neslyšících bylo se středoškolským vzděláním ve srovnání s 52,6% u celkového počtu obyvatel. Co se týče zaměstnaností, pouze 31,7% neslyšících lidí neměli zaměstnání. Na závěr by se dalo zmínit o tom, že 40,4% z celkového počtu populace měla vyšší pozici, kdežto 25,8% neslyšících se ocitli v takových kategoriích (GOR, 2007).

Jak vidíme z těchto statistických komparací, od roku 1992 situace v oblasti sociálních práv hluchých lidí se zlepšila. V Izraeli jsou teď neslyšící studenti na vysokých školách a roste počet neslyšících absolventů. Přesto je velmi pravděpodobně, že rozdíl mezi sluchově postiženými a obecnou populací v Izraeli zůstává stejný, poněvadž se zlepšila obecná úroveň vzdělání všeho obyvatelstva. Ačkoli neexistují žádné přesné počty, vůdcové společenství neslyšících mluví o pokračujících tendencích s nezaměstnaností neslyšících členů jejich komunity, včetně neslyšících členů s vysokoškolským vzděláním.

V současné době v Izraeli existují tři různé vzdělávací programy pro neslyšící:

1. Speciální vzdělávání: neslyšící děti jsou ve skupině s dalšími neslyšícími studenty s různorodým postižením v izolovaných školách pro neslyšící;
2. Integrované třídy: neslyšící se učí akademické předměty osobně od slyšících v malých třídách v obyčejných školách, ale jsou integrovány do výuky se slyšícími, jako například tělesná výchova a umění a řemesla;

3. Individuální integrace: neslyšící studenti, kteří jsou nejvíce talentováni na čtení rtů jsou umístěni do tříd se slyšícími studenty v školách poblíž škol s neslyšícími (GOR, 2007).

8.1.1. Demografické údaje o populaci žáků sluchových postižení v Izraeli

Procent dětí se sluchovým postižením je zhruba 3% studentů z celého počtu populace studentů v vzdělávacím systému Izraele. Izraelský vzdělávací systém v současné době zahrnuje 4,891 studentů se sluchovým postižením ve věku od 3 až 21 let. V tabulce 1. je znázorněn podíl studentů na účasti v různých vzdělávacích programech pro neslyšící děti:

- Většina studentů, kteří studují dle principu individuální integrace (75%);
- Související s poruchami v učení (19%);
- Školy pro neslyšící žáky se hluchotou a jinými problémy (kolem 6%) (viz. Tabulka 1.).

Pokud jde o mateřské školky, tam jsou stejné tři kategorie. V obou případech, mateřských škol a středoškolských vyšších tříd, je důležité si uvědomit, že pojmy "integrování" nebude znamenat skutečnou integraci mezi hluchými a slyšícími studenty. Obě skupiny se mohou učit na stejné škole, ale často jsou od sebe velmi odděleny. Kromě toho v prostředí učeben, neslyšící a slyšící nemusí hrát spolu od mateřské školy až střední školy. Podpora vzdělávacích struktur pro sluchově postižené v Izraeli existuje pouze ve velkých městech. Proto neslyšící studenti žijící v krajině, musejí každý den jezdit do městských škol. Jsou v hlavních městech Izraele také některé vzdělávací struktury, jako například středisko Shema, která poskytují dětem se sluchovým postižením neformální vzdělávání, rozvojové programy, domácí úkoly, exkurze a společenské aktivity. Je tam také velká ironie, že pojem „Shema“ v hebrejštině znamená „slyšet“.

	Individuální integrace		Učebna integrace		Škola pro neslyšící	
	počet	procent	počet	procent	počet	procent
Předškolní věk	350	10%	290	29%	-	-
Domovská stránka - základní škola	2427	68%	651	66%	311	100%
Střední škola	800	22%	52	5%	-	-
Celkový	3577	74,4%	993	19,2%	311	6,4%

Tabulka 1. Počet studentů z sluchových postižení vzdělávacího nastavení a jejich podíl na celkovém systému sluchově postižených studentů (vzato z <http://www.listen.co.il/>)

Pokud jde o arabské děti, je tady situace ještě více horší. Celková diskriminace arabských dětí ve školství v Izraeli nemá žádného slitování k neslyšícím. V současné době škola pro neslyšící děti v Nazaretu je jediná na území Izraele. „Beer Sheba“ měl školu pro neslyšící a měl mnoho arabských beduínských dětí, ale byla zavřena (židovské neslyšící děti byly integrované do malých tříd ve škole pro slyšící, zatímco žádné alternativy nebyly nabízeny beduínským dětem). Ve velkých městech, jako je Haifa a Jaffa, arabské neslyšící děti chodí do židovských škol, které byly vzdělané v hebrejštině, a

proto se neučí číst rty v arabštině. To frustruje komunikaci s jejich rodinami a kulturním prostředím. Ve vesnicích všechny neslyšící studenti jsou rozděleny do tříd oddělených od slyšících. Proto můžeme najít neslyšícího arabského studenta 12 let, který sedí vedle staršího o 6 let. I když podle zákona děti se zdravotním postižením mají právo na vzdělání až do věku 21 let, velmi málo arabských dětí má štěstí, že v tom dosáhnou nějakého úspěchu. Ti, kteří obdrží speciální vzdělání, často sponzorují jejich učitele. Očekávání jsou pro ně velmi nízká (a tedy i tak jsou jejich úspěchy). Pokud jde o generové rozdíly v internátní škole „Onim v Kfar Saba“, všechny beduínské neslyšící děti jsou chlapečci. Neslyšící arabské výše základní školy nepostupují.

8.2. Způsoby vzdělávání neslyšících

Existují tři hlavní přístupy k vzdělávání neslyšících v Izraeli:

- Ústní přístup. Hlavní zásadou toho přístupu je skutečnost, že neslyšící žije ve světě slyšících, smíření s hluchotou a dovedností její řízení budou podkladem pro snadné začlenění do tohoto světa. Proto ústní komunikační schopnosti mají největší pozornost a je to nejuznávanější metoda v Izraeli. Ve vzdělávacích institucích, je velká snaha dát do vzdělávání neslyšících výuky ústní jazyky, např. pomoci neslyšícím rozvinout jejich schopnost řeči, odezírání, správné výslovnosti a využití zbytkového sluchu. Kromě toho, řečníci zabraňují používání znakové řeči, protože se domnívají, že v překerní situaci nezbytné úsilí se učit slovní dovednosti. Cílem řečníků je přístup k odborné přípravě neslyšících dětí, aby byly "normální" slyšící.
- Přístup totální komunikace. Tady se věří, že neslyšícím by měly být nabízeny všechny prostředky, aby se učili jazykovým schopnostem, například odečítat ze rtů, znakové řeči, prstové abecedy a psaní.

Veškerá komunikace je v hebrejštině, která má současně jazykovou řeč a orální řeč. Základem všeho je gramatika hebrejského jazyka.

- Bilingvální přístup nebo dvojjazyčnost. Tady jde o to, že neslyšící děti žijí ve dvou kulturách, a proto musí být gramotné v neslyšící kultuře a kultuře většiny. Úloha vzdělání je pomoc vytvořit zdravé identity, pozitivní vnímání sebe sama a také dobrý duševní a sociální rozvoj, který pak zvyšuje jejich schopností v obou světech. Jinými slovy, tento model dvojjazyčnosti funguje jako každý jiný proces bilingvální výuky jazyků. Učitelé, kteří se hlásí k tomuto přístupu se domnívají, že neslyšící děti slyšících rodičů mají právo na přístup ke kultuře neslyšících (i když to není kultura rodičů).

Každý přístup ukazuje jinou sadu hodnot, postojů a kontroverzní pohled na svět. Oba přístupy, ústní a totální komunikace používají převážně slyšící pedagogy u neslyšících dětí. Bilingvismus, nicméně, pochází od těch, kteří patří do společnosti neslyšících buď nedoslýchavých, nebo slyšících. První dva přístupy vycházely z globálního rehabilitačního pohledu, tj. přístupu, který se snaží minimalizovat zdravotní postižení neslyšících co nejvíce, aby vstoupili do společnosti slyšících. Dosažení pozitivních důsledků v tomto přístupu je určeno tím, jak je úspěšné vzdělávání neslyšících pomoci pro jejich přizpůsobení společností, léčba jejich zdravotní postižení a udělat neslyšícího podobným většině lidí.

Dnes v Izraeli přístupy ústní a totální komunikace dominují od ranního dětství a jsou principem v základní vzdělání pro neslyšící. Ale na střední škole a formálním vzdělávacím úrovni probíhají komplexní procesy transformace. Z praktických důvodů se dvě přední univerzity v Izraeli snaží zavést do výuky princip dvojjazyčnosti (GOR, 2007).

Centrum pro bilingvální vzdělávání v Izraeli (CBE) byl založen v roce 1997 s cílem rozvíjet a posilovat rovnostářskou arabsko-židovskou spolupráci v oblasti vzdělávání, zejména prostřednictvím rozvoje bilingválních a

multikulturních spoluprací ve vzdělávacích institucích. Od roku 1997 se centrum podílelo na založení dvou škol, jedné v Jeruzalémě a druhé na severu Izraele v Misgavu. Školy v době studia patří až do škol třetího úrovně (střední školy a gymnázia) a jsou uznány jako "státní školy" a mají podporu Izraelského ministerstva školství. Učí se tu podle učebních programů systému státních škol, ale je rozdíl, že obě školy používají zároveň hebrejštinu a arabštinu jako základní jazyky výuky. Školy přijaly princip, který je charakterní pro bilingvní přístup, kde se klade důraz na symetrii mezi oběma jazyky ve všech oblastech výuky. Z hlediska cílů a procesu, je třeba předpokládat, že iniciátoři dvojjazyčného vyučování souhlasili s třemi hlavními přínosy efektivního bilingvní vzdělávacího projektu:

- 1) Vysoký úroveň mnohojazyčnosti.
- 2) Rovné příležitostí pro úspěšné studijní výsledky.
- 3) Silná, pozitivní a multikulturní identita včetně pozitivních postojů k sobě a dalším.

V roce 1991 jménem svého syna jeden muž podal odvolání k nejvyššímu soudu. Výsledek soudu byl ohromující, poněvadž svým rozsudkem soud donutil ministerstvo školství poskytnout tlumočnicka znakového jazyka pro dítěte a který by doprovázel jeho syna ve třídách se studenty, kteří slyšeli. Jak se ukázalo, tento systém je velmi účinný - učitelé a studenti byli každodenně vystaveni znakové řeči a byly součástí procesu, který způsobil úžasné zlepšení úspěchů neslyšícího studenta. Tento proces se posílil v posledních 10 letech poté, co jeho syn absolvoval školu. Jak již bylo zmíněno dříve o organizace Shema, která byla první neformální vzdělávací organizací jež zavedla používání znakové řeči, nabízí pro neslyšící děti odpolední vzdělávací programy a zahájila také přípravy znakové řeči pro učitele v armádě. Kromě toho ústav pro podporu neslyšících osob v Izraeli ze pomoci použití znakové řeči a předpisových služeb pomohl se integrovat více než 250 studentům vysokých škol. Jejich přístup je

také dvojjazyčnost. Na základních a odborných středních školách je už téměř všude používaná znaková řeč.

Vzdělávání neslyšících není v rukou společenství neslyšících. V každém vzdělávacím prostředí týkající se neslyšících dětí, je málo procent učitelů neslyšících. Neslyšící a nedoslýchavé učitelé, mají podle lékařského vymezení nebo kulturní definice, jen zřídka možnost získat uplatnění jako učitel. V posledních 10 letech, mnoho akademických neslyšících studentů absolvovali různé vysoké školy. Z toho bylo velmi málo přijato do vzdělávacího systému. Například v Tel-Avivu, ve škole pro neslyšící, je pouze jeden neslyšící učitel tělesné výchovy. V Jeruzalémě, v základní škole pro neslyšící, jsou dva učitelé: jeden pro tělovýchovu a další pro všeobecný studium. Z těchto učitelů, jen velmi malý počet dosáhne vyšší pozice ve vlastní škole.

8.3. Vysokoškolské vzdělávání

Co se týče vysokoškolského vzdělávání, k podstatnému zlepšení došlo jen v posledních deseti letech a to díky intenzivní činnosti Ústavu pro podporu neslyšících osob. Díky této pomoci, byly otevřeny brány jednotlivých univerzit prostřednictvím výkladu v znakovém jazyce a tlumočení s použitím přepisových služeb. Služby sociálního zabezpečení podpořily právo na akademické vzdělání v sociálních právech pro neslyšící. K těmto službám patří: tlumočení a interpretace, doučování, bezplatné služby apod. Podpora obou organizací vedla k průlomu v oblasti vzdělávání neslyšících, co umožnil více než 250 neslyšících studentů získat místa na různých vysokých školách.

Dle zákona o právech zdravotně postižených od roku 1999, zakazuje diskriminaci osob se zdravotním postižením a poskytuje jim rovné postavení ve společnosti⁴. Také byla zakázána diskriminace v zaměstnání na základě

⁴ Více o „Convention on the Rights of Persons with Disabilities“ na <http://www2.ohchr.org/english/law/disabilities-convention.htm>

zdravotního postižení a byl zajištěn přístup ke studiu a použití znakového jazyka a také tlumočnických služeb pro neslyšící. Nicméně proces uplatňování toho zákona bylo pomalé. Dokonce v roce 2011 nebyl dokončen zákon v písemné podobě, ale byly určeny některé zásadní body, jako například každý neslyšící v Izraeli může využít bezplatných služeb tlumočnicka v rozsahu 45 hodin ročně (např. lékařské schůzky, svatby, obchodní jednání, apod.). Neslyšící lidé také mají přístup k vysokoškolskému vzdělání za souhlasem zdravotní instituce, ale tlumočnické služby hradí sám.

Podle nového zákona by měly univerzity být odpovědné za poskytování tlumočnicka znakové řeči pro neslyšící, jako to dělají v jiných zemích. To by bylo ideální, protože pak neslyšící může činit vlastní rozhodnutí o tom, co by mohl studovat a jak by se mohl uplatnit své znalosti a dovednosti.

8.4. Instituce pro sluchově postižení lidé v Izraeli

V současné době existují různé instituce pro neslyšící v Izraeli:

- Muzeum pro děti „Pozvání na mlčení“ v Holonu provádí výstavu pro děti, kde děti s použitím různých metod můžou si pocítit sebe neslyšícími, používají všechno, kromě hlasu.
- Nalaga'at centrum, kde je restaurace „Blackout“, kde se jídlo podává ve tmě pomocí nevidomých číšníků a také kavárna „Kapish“, která je provozovaná zcela neslyšícími zaměstnanci a divadlo „Nalaga'at“ s vystoupením neslyšících a nevidomých.
- Výzkumné laboratoře znakového jazyka na univerzitě v Haifě, jsou pro studium různých charakteristik izraelského znakového jazyka a beduínského znakového jazyka v oblasti Al-Sajjid. I když tyto laboratoře není přístupný pro veřejnost, jsou dobrými zdroji pro zájemce o jazykovědy v Izraeli.

- Programy pro odbornou přípravu tlumočnicků znakového jazyka v Izraeli, který se nachází na univerzitě v Bar Ilanu, ale v současné době neexistuje žádné národní certifikace pro tlumočníky, jednak od března 2011 je v procesu rozhodnutí.

- Ústav pro podporu neslyšících v Izraeli, který byl založen v roce 1993. Cílem toho ústavu je poskytnout dříve nedostupné služby pro sluchové postižení a neslyšící lidi a pokračovat v zlepšení existujícího oboru. Poskytují odborné, vzdělávací a rehabilitační služby a programy pro nedoslýchavé děti, mládež a dospělé. Neslyšící a sluchově postižení lidé, kteří jsou zapojeni do programu mají právo pomáhat ostatním prožívat vlastní život samostatně a produktivněji, s plným přístupem k všem službám a zařízením, jež jsou k dispozici pro slyšící většinu. Mnoho z těchto programů poskytuje možnosti a nástroje pro vlastní sociální mobilitu a své rodiny:

1. Poskytnout příležitost sluchově postiženým studovat na vysokých školách: Tento program se snaží pomáhat neslyšícím a sluchově postiženým studentům nastoupit na univerzitu a uspět ve svých studijních výsledcích, dává půjčky pro notebooky, organizuje studentské skupiny podpory, přípravnou práci na střední škole a právní pomoc pro studenty. Tyto programy pracují na odstranění překážek pro neslyšící studenty čelící v souvislosti s jejich ztrátou sluchu prostřednictvím vzdělávání, skupin podpory a právní pomoci. Na počátku studenty středních škol dělají workshopy a semináře s neslyšícími studenty o plánování jejich kariéry a procesu přijímání na vysoké školy. Toto opatření zahrnuje pomoc při přípravě na přijímací zkoušky. Pro studenty zapsané na univerzitě nabízejí celou řadu programů včetně služeb koordinátora, který splňuje se studenty tak, aby se mohly obdržet veškeré služby na které mají nárok. Poskytují také půjčku pro počítač, tutora-tlumočnicka a tlumočnické služby pro studenty, kteří ji potřebují. Kromě toho, tento program hájí jejich práva na univerzitě v případě potřeby, aby byly zajištěny zákonná práva

neslyšícího ve souladu s principy státních studentským i organizací, které by mohly informovat o potřebách neslyšících studentů, kterých zastupují.

2. Výuka izraelského znakového jazyka. Ústav pro podporu neslyšících osob v Izraeli nabízí výuky izraelského znakového jazyka, pro členy komunity, kteří mají zájem a chtějí se zapojit do komunity neslyšících. Ve všech městech Izraele je nabízena výuka znakového jazyka pro začátečníky a pokročilé, což by pomohlo zajistit, aby co nejvíce lidí, jako zájemce o učení izraelského znakového jazyka, se mohli těchto kurzů zúčastnit.

3. Znaky Judaismu. V roce 2007 byla dokončena finální DVD-verze unikátního slovníku židovských pojmů znakového jazyka s návodem. Tento slovník se začal šířit a prodávat se po celé zemi a zámoří, je zaměřen zejména na židovská slova, pojmy a zahrnuje překlady do hebrejštiny a angličtiny spolu s krátkým a jasným přehráváním videoklipu každého znaku. To bude velkým přínosem pro velký počet lidí v židovské populaci a také pro jejich rodiny, rabíny a odborníky v oboru po celém světě.

ZÁVĚR

V této práci byl kompletně popsán komunikační systém pro sluchově postižené lidi v České Republice a Izraeli a byly odhaleny spousta shod a rozdílů mezi nimi. Jak se ukázalo, obě země má svůj vlastní znakový jazyk, metody komunikace sluchově postižených lidí a základní vzdělávací programy. Nejčastější metody vzdělávání je způsoby ústní a totální komunikace. Na rozdíl od České republiky, kde úředním jazykem je pouze čeština, v Izraeli je velmi rozšířena bilingvní metoda, poněvadž v této země se hodně používá dva jazyky – arabština a hebrejšťina. Obě země nabízejí sluchovým postižením plnohodnotnou integrace do společností, která poskytuje sluchově postiženým lidem možnost se necítit se jako menšina na okraje společností.

Hlavních záměrů mé práce bylo popsat různé typy komunikace sluchově postižených v různých společnostech. Všichni lidé se sluchovým postižením se naučili komunikovat s prostředím a mezi sebou s použitím různých metod a to vzhledem k jejich potřebám a možnostem. Lide, jejichž ztráta sluchu byla identifikována v dětství ihned po narození, lepší se naučí používat zároveň mluvenou nebo znakovou řeč, na rozdíl od lidí, kteří ztratí sluch už v dospělém věku. Obecně vzato, že při formování dětské psychiky rodina hraje důležitou roli dokonce i během formování osobností a hromadění u sluchově postižených návyků a dovedností. Každé dítě potřebuje zvláštní přístup, poněvadž má různé potřeby a má různé schopnosti vzhledem k fyzickému a psychickému vývoji. Četné kontakty s dítětem, poskytuje základ pro efektivní rozvoj budoucích komunikačních dovedností.

V každé zemi je k dispozici velký počet různých umělých přístrojů, jako například sluchadla nebo kochleární implantáty, které mohou zlepšit sluch a můžou být výhodné pro komunikaci mezi neslyšící a se slyšícími. Na rozdíl od České republiky je v Izraeli velmi rozšířeny moderní technologií a tím stát a soukromé organizace se snaží využít inovace ve prospěch všech lidí, to znamená i pro rozvoj komunikačním systémů pro sluchově postižení. Největší

izraelský mobilní operátor CellCom vytvořil telefonní přístroj na zobrazení řeči, se kterým každý se setká jen na území Izraele. Tato nová inovace umožňuje neslyšícím, aby mohli komunikovat verbálně prostřednictvím mobilních telefonů.

Je důležité poznamenat, že v Českém a Izraelském prostředí je stejný přístup k handicapovaným lidem. To znamená, že lidí s různými postižení jako v případě sluchově postižených mají svá veřejná místa kde můžou se scházet a plnit veřejné aktivity, jako například restaurace, divadla, koncertní haly. Vzdělávací systém těchto prostředí poskytují všemožnou pomoc handicapovaným lidem získat vzdělání a pracovní příležitosti a tím být spolu s lidmi, jimž poštěstilo se národ bez žádných tělesných vád.

SEZNÁM POUŽITÉ LITERATURY

Bar-Tzur, David. 2001. *Interpreting for Hebrew: Language classes, Sunday school, religious services, Torah study, and sermons*". Dostupno online in: <http://theinterpretersfriend.org/terp4/Heb.html>

Berke, Jamie. 2008. "Communication-Total Communication". About. Com. 6 Dec. 2007. The New York Times Company.

Berke, Jamie, 2010. *Cued Speech - A Communication Option for Deaf Students An Effective Communication/Learning System*. Dostupno online in: <http://deafness.about.com/cs/communication/a/totalcomm.htm>

Curtis, Kay. 2005. "Lip reading & communications" in *Learn American Sign Language*. Dostupno online in: http://www.ehow.com/about_6683384_lip-reading-communication.html

Dleštíková, Jitka. 2011. *Komunikace slyšícího dítěte s neslyšícími rodiči. Bakalárska práce*. OLOMOUC.

Freeman, Roger D., Clifton F. Carbin, and Robert J. Boese.(eds.)1992. *Tvé dítě neslyší? Průvodce pro všechny, kteří pečují o neslyšící děti*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených.

Hrubý, Jaroslav. 1997. *“Velký ilustrovaný průvodce neslyšících po jejich vlastním osudu”* Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených.

Hudáková, Andrea. 2007. *“Co dělá mé dítě ve škole, když zrovna nemá vyučování?”* Unie. July-Aug. 2007: 21.

Gor Haggith, Rivers Robert(ed.). 2007. *“Equal Opportunity and Oppression in Education: The Case of Deaf Education in Israel”*. Dostupno online in:

<http://www.criticalpedagogy.org.il/english/critfemlibrary/articles/EqualOppportunityandOppressionthecaseofdeafed/tabid/200/Default.aspx>

Ingram, John C.L. 2007. *Neurolinguistics: An Introduction to Spoken Language Processing and its Disorders*. Cambridge: Cambridge University Press.

Janotová, M. 1996. *Rozvíjení zrakového vnímání a odezírání sluchově postižených dětí*. Praha: Septima.

Krahulcová, Beáta. 2002. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum.

Krahulcová, Beáta. 2003. *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha: Karolinum.

Langer, Jiří. 2006. *“Pracovníci škol pro sluchově postižené a znakový jazyk.”*
In: Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky. 3 (2006).

Lechta, V. 2002. „*Symptomatické poruchy řeči u dětí*“ 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5.

Marschark, Marc, Patricia Elizabeth Spencer. 2003. *Oxford Handbook of Deaf Studies, Language and Evaluation*. New York: Oxford University Press.

Meir, Irit, Wendy Sandler. 2004. „*Safa bamerxav: eshnav lisfat hasimanim hayisraelit* (A language in Space: a Window onto Israeli Sign Language). Haifa, University of Haifa Press. (in Hebrew).

Mindess, Anna (2006). *Reading Between the Signs: Intercultural Communication for Sign Language Interpreters*.

Mutton, P. 1998. *Early identification of deaf babies in Lancet*, 352(9145).

Najmanová Milena, Andrea Hudáková. 2007. „*Studenti s vadou sluchu u státní maturity*“. Unie May-June 2007: 22-23.

Poul, Jan. 1996. *Nástin vývoje vyučování neslyšících*. Brno: Masarykova Univerzita.

Potměšil, Miloň. 1999. *Úvod stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*. Praha: Fortuna.

Potměšil, Miloň. 2003. *Čtení k surdopedii*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci.

Sander, Wendy, 2010. *Al-Sayyid Bedouin Sign Langure*. Dostupno online in:

http://sandlersignlab.haifa.ac.il/html/html_eng/al_sayyid.html

Shifra, Koch. 2000. *Deaf discourse: Social construction of deafness in a Bedouin community in the Negev*. MA thesis, Tel Aviv University

Smith, Richard J.H., MD, A Eliot Shearer, Michael S Hildebrand, PhD, and Guy Van Camp, PhD. "*Deafness and Hereditary Hearing Loss Overview*" University of Washington, Seattle; 1993-1999 Feb 14 [updated 2012 Jan 05].

Sobotková, A. 2005. Komunikace sluchově postižených. In VÍTKOVÁ, M. (ed.). *Integrativní speciální pedagogika: Integrace školní a sociální*. Brno : Paido. 463s. ISBN 80-7315-071-9.

Strnadová, V. *Hádej, co říkám aneb odezírání je nejisté umění*. 2. dopl. vyd. Praha: ASNEP, 2001. ISBN 80-903035-0-1.

Vaňková, Adéla. 2007. Sluchové postižení a komunikační techniky v České republice a USA. *Bakalářská práce*, Brno.

eHealthMD. (n.d.). *Different types of hearing loss*. Dostupno online in:

www.ehealthmd.com/library/hearingloss/HL_types.html

American Speech-Language-Hearing Association. (n.d.). *The prevalence and incidence of hearing loss in children*. Dostupný online in: <http://www.asha.org/public/hearing/disorders/children.html>

American Speech-Language-Hearing Association. (n.d.). *Type, Degree, and Configuration of Hearing Loss*. Dostupný on line in: <http://www.asha.org/uploadedFiles/aud/InfoSeriesHearingLossTypes.pdf>

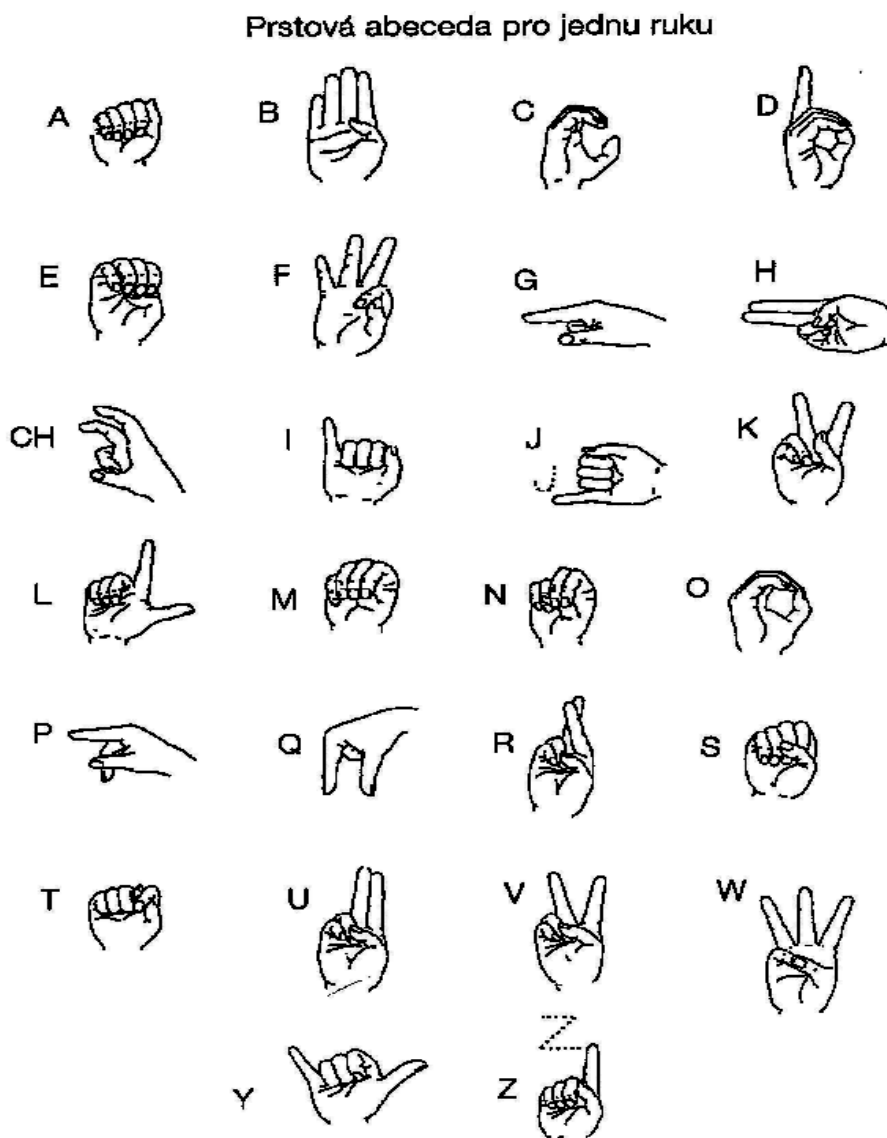
Israel High-Tech & Investment Report January 2003 “*Seeing Speech a Solution for Deafness*”.

Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Dostupný online in: <http://www2.ohchr.org/english/law/disabilities-convention.htm>

SEZNAM OBRÁZKŮ

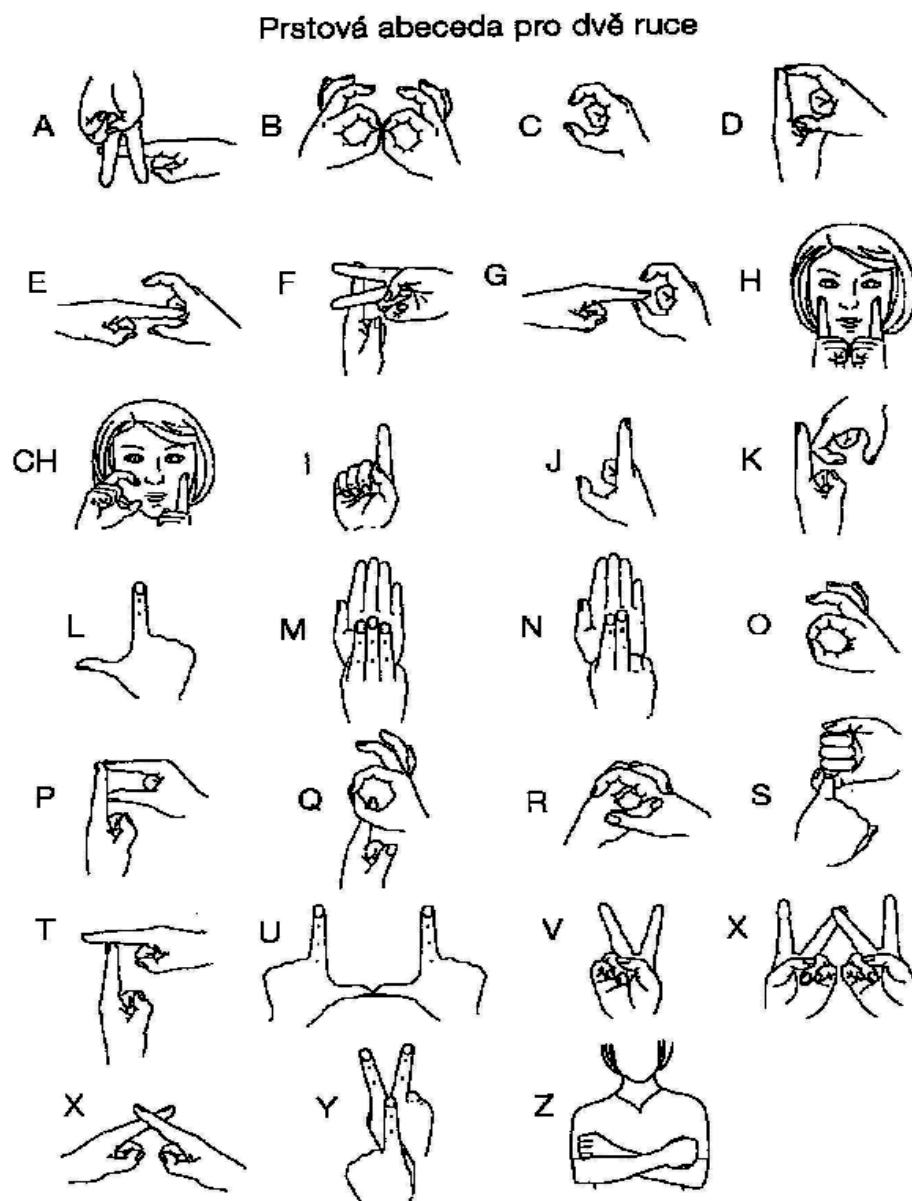
OBRÁZEK 1: METODY KOMUNIKACE V ČR, PRSTOVÁ ABECEDA	28
OBRÁZEK 2: METODY KOMUNIKACE V ČR, PRSTOVÁ ABECEDA	28
OBRÁZEK 3: METODY KOMUNIKACE V IZRAEL, PRSTOVÁ ABECEDA	35
OBRÁZEK 4: CUED SPEECH.....	46

Obrázek 1. Prstová abeceda pro jednu ruku v České republice

Zdroj: <http://www.lorm.cz/download/HMN/obsahCD/komunikace.html>

Obrázek 2. Prstová abeceda pro dvě ruce v České republice

Zdroj: <http://www.lorm.cz/download/HMN/obsahCD/komunikace.html>

Obrázek 3. Prstová abeceda pro neslyšící v Israeli.

Zdroj: <http://www.vitalsignsservices.net/manual-alphabets-from-around-the-world>

Obrázek 4. Grafické zobrazení Cued speech v hebrejštině.

Modern Hebrew - עברית

Eh - a3, a2

EE - a1, א

OH - Oa, או

AH (pot) - א.א

Ie (I) - א
(ou) - אא

Ae - א2
Oi (soy) - אוי

The letter
Tsaddik צ is a
combination of
handshapes 5
and 3 (t s)

D - ד
P - פ
(zh) - ז

K - כ
ק
V - ב
וו
Z - ז

H - ה
S - ש, ס
R - ר

B - ב
N - נ

M - מ, ם
F - פ, ף
T - ט, ת

L - ל
SH - ש

G - ג
(J) - ג

Y - י
Ch - ח
כ
ך
(Ch) - צ

*Parenthesis indicates usage for foreign words.
Adapted by Naomi Bernstein and Sarina Roffé
March 2005 for the National Cued Speech Association

Zdroj: Bar-Tzur, David. 2001. Interpreting for Hebrew: *Language classes, Sunday school, religious services, Torah study, and sermon*". Dostupno online in: <http://theinterpretersfriend.org/terp4/Heb.html>